

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1882. Andra Kammaren. N:o 17.

Lördagen den 4 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 24 och 25 nästlidne Februari förda protokoll.

§ 2.

Företogos, enligt derom förut fattadt beslut, val af dels tjugufyra valmän för att utse Riksdagens fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret jemte deras suppleanter, dels sex suppleanter för dessa valmän; och befunnos efter valförrättningarnes slut hafva af Andra Kammaren blifvit utsedda

till valmän:

Herr *A. Andersson* i Intagan,
" *A. Andersson* i Smedbyn,
" *H. Andersson* i Bringåsen,
" *C. I. Bengtsson*,
" *N. Boström* i Bodbyn,
" *L. Börjesson*,
" *Chr. Christensson*,
" *A. Hansson* i Solberga,
" *Sven Håkanson*,
" *P. O. Hörnfeldt*,
" *J. G. Janson*,
" *Hans Johnsson*,
" *Arvid Jönsson*,
" *Emil Key*,
" *L. J. Larsson*,
" *Ola Månsson*,
" *J. P. Nilsson* i Kägglå,
" *Sv. Nilsson* i Efveröd,

Herr *Erik Olsson*,
 ” *Jöns Persson*,
 ” *A. F. Pettersson* i Sibbarp,
 ” *J. Smedberg*,
 ” *J. M. Svensson*,
 och ” *P. Westman*,
 alla med 135 röster; samt

till suppleanter:

Herr	<i>N. Olsson</i> i Ättersta	med 195 röster.
”	<i>F. G. Jansson</i>	” 195 ”
”	<i>A. Svensson</i> i Bossgården	” 195 ”
”	<i>H. F. Bergström</i>	” 195 ”
”	<i>J. Andersson</i> i Hälla	” 195 ”
och	” <i>A. Larsson</i> i Lund	” 194 ”

Den här ofvan angifna ordning mellan de suppleanter, som erhållit ett lika antal röster, blef genom lottning bestämd.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 18, 19 och 20.

§ 4.

Angående försäljning af vin och maltdrycker.

Till afgörande förekom Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2 (i samlings N:o 4), med anledning af väckt motion om förändring i lagstiftningen rörande försäljningen af vin och maltdrycker.

Uti berörda motion (N:o 106) var föreslaget af Herr *C. Mejenqvist*: att Riksdagen ville för sin del besluta den ändring af Kongl. förordningen den 18 September 1874 angående försäljning af vin och maltdrycker, att ingen skulle ega rättighet att försälja vin och maltdrycker på landet, vare sig till afhemtning eller förtäring på stället, derest ej kommunalnämnd och kommunalstämma tillstyrkt och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dertill meddelat tillstånd, vid enahanda påföljd, som för olöflig försäljning af bränvin stadgadt är.

Utskottet hade hemställt, att Riksdagen behagade i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det, med ändring af vederbörande förordningar, all handel på landet med vin till afhemtning måtte förbjudas, derest icke särskildt tillstånd till sådan handel, gällande tills vidare, blifvit af Konungens Befallningshafvande, efter kommunalnämndens hörande, lemnadt.

Efter uppläsning af denna hemställan yttrade

*Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.
(Forts.)*

Herr Rubenson: Det hufvudsakligaste, för att icke säga det enda skäl, som i förevarande motion blifvit anfördt för borttagandet af den landthandlande nu medgifna rättighet att sälja vin, har varit den erfarenhet, som vunnits derom, att denna rättighet missbrukats derhän, att handeln med vin blifvit en bisak och utskänkningen deraf en hufvudsak. Det torde då vara skäl se till, huruvida nu gällande lagstiftning i ämnet innehåller tillräckligt korrektiv mot ett sådant missbruk. Ser man då efter hvad som innehålles i 1874 års författning i detta hänseende, med de modifikationer densamma undergått genom 1876 års bestämmelser, så finner man der, i 10 §, först ett stadgande, att den, som idkar handel i öppen bod, ej må till förtäring på stället försälja vin eller maltdrycker. Ej heller må sådana drycker, utan betalning, i boden utlemnas till förtäring på stället. Vidare heter i 12 §, att, om vin eller maltdrycker blifvit köpta hos den, som idkar handel med dylika drycker, utan att vara berättigad afyttra dem till förtäring på stället, och dessa drycker förtäras i närheten af försäljningsstället å område, hvaröfver försäljaren eger förfoga, och det sker med handlandens vetskap, han derför straffas för olaga utskänkning. Ytterligare stadgas i § 14 mom. 1: "att om landthandlanden håller till afhemtning vin eller maltdrycker till salu. och det visar sig att genom försäljningen oloflig utskänkning främjas eller ordningar eljest föranledas, kommunalnämnden eger att för viss tid eller för alltid förbjuda sådan landthandlande all vidare försäljning af nämnda drycker". Herrarne behagade lägga märke till att, enligt sistnämnde lagstadgande, erfordras för ett sådan förbuds utfärdande blott det förhållande, att genom försäljningen oloflig utskänkning främjas; således alldeles oberoende af den omständighet, huruvida landthandlanden sjelf deltagar i eller har vetskap om den åtgärd, som befordrar den olofliga utskänkningen. Men icke blott i detta fall eger kommunalnämnden meddela förbud, utan äfven då ordningar eljest föranledas, oafsedt om de inträffat genom landthandlandens förvållande eller icke. Mig synas dessa bestämmelser vara så pass stränga, att de, om de tillämpas, borde innebära tillräckliga korrektiv mot de missbruk, som gifvit anledning till ifrågavarande motion. Utskottet har, för att ytterligare styrka det slut, hvartill det kommit, åberopat Konungens Befallningshafvandes femårsberättelser för åren 1871--1875, och onekligt är, att i dessa berättelse förekomma åtskilliga data från nästan alla landsorter, som ådagalägga att missbruk egt rum. Men Utskottet säger nästan i samma andetag, att den åberopade författningen af år 1874 ej ännu hunnit, då nämnda femårsberättelser afgäfvos, visa sin verkan så, att man deraf kunnat inhemta huruvida författningen förmått stäffa det öfverklagade missbruket. Det torde väl under sådana omständigheter vara riktigast att afvakta nästa femårsberättelser, i synnerhet som dessa berättelser för åren 1876--1880 äro under arbete. Om det då visar sig att 1874 års författning, oaktadt de stränga bestämmelser, den innehåller, icke förmått stäffa ofoget, då kan det vara tid att tänka på, huruvida ytterligare bestämmelser erfordras. Ny synes det mig vara för tidigt att så här lagstifta på rak arm.

*Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.
(Forts.)*

Jag skall vidare be att få hålla mig till de hufvudskäl, som Utskottet åberopat på sidan 5 i betänkandet. Utskottet säger, att, oaktadt det visserligen anser det vara skäl att göra åtskilligt till förekommande af missbruk äfven vid ölförsäljningen, det dock hyst vissa betänkligheter att bifalla motionärens förslag i denna del, och såsom skäl härför anför Utskottet bland annat, att ett måttligt bruk af maltdrycker icke bör motarbetas. Det är fullkomligt riktigt, att man icke bör motarbeta ett måttligt bruk af maltdrycker, men är det då icke lika origtigt att motarbeta ett måttligt bruk af vin. Det finnes ju vin, som är ganska oskadligt, t. ex. de inom landet tillverkade bärvinerna. Skulle man då vilja förbjuda försäljning af sådant vin på landsbygden? Äfven andra viner finnas som icke äro det ringaste skadliga. Om vin icke har så stor alkoholhalt, att det är en verklig rusdryck, kan dess försäljning väl ej medföra någon skada.

Ett ytterligare skäl skall vara, att den åberopade förordningen "redan anvisar en kraftig utväg att ingripa vid förefallande missbruk" af ölförsäljning. Detta är också ganska riktigt; men alldeles samma rätt att ingripa förefinnes ju äfven i afseende på försäljning af vin, och då bortfaller ju äfven detta skäl till skilnad mellan öl- och vinförsäljning.

Utskottets sista skäl till detta särskiljande är att "i allmänhet på förhand uppställda hinder emot handels frihet helst böra undvikas". Äfven detta är fullkomligt riktigt, men är det riktigt i fråga om öl, så är det också riktigt i fråga om vin, och vill man sålunda icke på förhand uppställa något hinder mot försäljning af öl, så fordrar konsekvensen, att man icke heller gör det i fråga om vin. Jag anser dessutom ett sådant särskiljande vara betänkligt. Det kan nemligen vara möjligt, att man utan större svårighet skulle kunna uppehålla ett förbud för landthandlande att sälja både öl och vin, men det måste vara oändligt mycket svårare att upprätthålla författningens föreskrifter, då man medger dem rätt till det ena, men ej till det andra. Man har sagt, att de anmärkta missbruken skulle hafva visat sig derigenom, att man under sken af att försälja vin försålt bränvin. Det är nog sant att så sker, men det synes mig dock att man bör se till om icke ett och annat korrektiv häremot kan finnas. Man skulle ju t. ex. kunna föreskrifva, att om det befinnes, att vinet har mera än en viss alkoholhalt, beslag lägges på varan och säljaren derefter förklarar sin handelsrättighet förlustig. Skiljer man åter försäljningen af vin och öl såsom nu föreslås, är det klart att en sådan föreskrift svårligen kan tillämpas. Hafva landthandlarne lärt sig konsten att sälja bränvin under namn af vin, så lära de sig nog också att sälja bränvin under namn af öl.

För öfrigt förefaller mig den af Utskottet uppställda principens tillämpning synnerligen betänklig. Derföre att det skett missbruk i följd af vissa landthandlares rätt att försälja vin, låt vara i ganska stor skala, skall man derföre straffa dem, som icke äro det ringaste skyldige, som icke missbrukat sina rättigheter, utan i sin handel gått lagligt till väga? Det kan väl knappast försvaras.

Denna fråga förevar vid sista riksdagen och då tillstyrkte denna

Kammars Tillfälliga Utskott att frågan icke skulle till någon åtgärd föränleda, derföre att den komité, som var tillsatt för att behandla bränvinslagstiftningen, hade fått i uppdrag att jemväl uppgöra och till Kongl. Maj:t inkomma med förslag i afseende på en blifvande beskattning af maltdrycker.

Angående försäljning af vin och maltdrycker.
(Forts.)

Det upplystes då under sakens behandling, att komiténs uppdrag icke var inskränkt endast till frågan om beskattningen, utan jemväl omfattade att öfverse gällande lagstiftning om försäljning af öl och maltdrycker och derefter beslöts att afslå förslagen.

Det sålunda återopade förhållandet anser jag vara ett ytterligare skäl att se tiden an. Ty det kan icke vara rätt att uttaga en särskild bestämmelse från förordningen och stadga ett sådant förbud emot handeln med vin, som af Utskottet ifrågasatts, utan att tillika se till, huru detta stämmer öfverens med öfriga delar af författningen. En ändring, sådan Utskottet föreslagit, skulle t. ex. medföra den påföljd, att Konungens Befallningshafvande skulle, utan att ens behöfva uppgifva något skäl, kunna främtaga en landthandlande rätt att till afhemtning sälja vin, under det att den, som fått rätt till utskänkning af vin utan sammanhang med värdshusrörelse, icke kan mista denna sin rätt under andra än de bestämda förutsättningar, författningen angifver.

Utskottet har sagt sig "lifligt sympatisera med motionärens afsigt att lägga ännu mera hämmande band på vin- och ölförbrukningen på landsbygden". För min del kan jag icke gå så långt som Utskottet, men jag medger, att om den gällande lagstiftningen icke förmår hindra, icke bruket, men väl *missbruket* af dessa drycker, då är det lagstiftningens skyldighet att tillse huruledes kraftigare åtgärder må kunna vidtagas.

Slutligen ber jag få opponera mig emot sista delen af Utskottets förslag, i det att Utskottet der lägger i Konungens Befallningshafvandes hand en makt, som jag för min del anser alldeles oskälig. Det är visst en sanning, att vi hafva åtskilliga myndigheter här i landet, som icke ega någon juridisk ansvarighet, nemligen alla våra representativa myndigheter; det ligger i sjelfva sakens natur, att deras ansvar icke kan vara annat än moraliskt, hvilket är en olägenhet, som icke kan hjälpas; men att nu, på sätt Utskottet föreslagit, på en administrativ myndighet öfverflytta denna oansvarighet samt helt enkelt gifva Kongl. Maj:ts Befallningshafvande rätt att, utan att ens derföre behöfva uppgifva något skäl, främtaga en person rättigheten att å landet handla med vin, det är något, hvarom jag på inga vilkor vill vara med.

På grund af de skäl jag nu andragit, tager jag mig friheten yrka afslag å föreliggande betänkande.

Herr Lars Börjesson: Motionären har här föreslagit att Riksdagen ville för sin del besluta den ändring i gällande lag angående försäljning af vin och maltdrycker, "att ingen skulle ega rättighet att försälja vin och maltdrycker på landet, vare sig till afhemtning eller förtäring på stället, derest ej kommunalnämnd och kommunalstämma tillstyrkt och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dertill meddelat till-

*Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.
(Forts.)*

stånd, vid enahanda påföljd som för oloflig försäljning af bränvin stadgad är“. Följden af ett sådant förslag skulle blifva att man ej ens finge sälja ett glas svagdricka, utan att först kommunalnämnd och kommunalstämma måste sammanträda äfvensom ansökan göras hos Konungens Befallningshafvande, hvars protokoll sedan måste lösas. Det skulle verkligen hafva blifvit en utmärkt lag!

Utskottet har dock icke gått så långt, utan föreslagit Riksdagen att besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det med “ändring af vederbörande förordningar all handel med vin till afhemtning må förbjudas, derest icke särskildt tillstånd till sådan handel, gällande tills vidare, blifvit af Konungens Befallningshafvande, eller kommunalnämndens hörande, lemnadt“.

Jag anser äfven detta vara alldeles öfverflödigt. Utskottet omnämner sjelf gällande förordning i frågan, som lyder sålunda: “håller landthandlande till afhemtning vin eller maltdrycker till salu, och visar sig, att genom försäljningen oloflig utskänkning främjas eller oordningar eljest föranledas, eger kommunalnämnden att för viss tid eller för all tid förbjuda sådana landthandlande all vidare försäljning af nämnda drycker; skolande beslutet underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning, samt att sådant förbud, som nu är nämndt, må också omedelbarligen meddelas af vår Befallningshafvande, sedan den, hvars rätt är i fråga, äfvensom kommunalnämnd blifvit hörda.“

Här hafva vi ju redan den lag, som behöfves för att stäfja det ofog, som kan föranledas genom ifrågavarande handel. Inträffa oordningar någonstädes, sprides ryktet derom snart uti bygden, och då kan ju kommunalnämnden antingen för viss tid eller för alltid förbjuda försäljningen. Samma rätt har också Konungens Befallningshafvande omedelbart, endast man kan styrka, att oordningar verkligen inträffat, och de kommuner, som med sådana lagar icke veta hålla ordning, må skylla sig sjelfva. Jag anser derföre allt vidare lagstadgande i denna sak obehöfligt.

Jag tycker också att Utskottet begagnat en besynnerlig motivering. Utskottet säger på ett ställe: “Af landshöfdingarnes femårsberättelser från åren 1871—1875 framgår, att af sexton berättelser, som specielt afhandlat ämnet, alla samtliga, utom den från Gotlands län, omnämna de sorgliga följderna af den landthandlandena tillåtna försäljningen af öl och vin till afhemtning“.

Nu är att märka, att de femårsberättelser, som sålunda åberopas, ligga bakom författningen, och att begagna såsom skäl mot en författning hvad som skett redan, innan den kommit ut och begynt tillämpas, kan väl icke vara rimligt. Visserligen gälde då förordningen af den 18 September 1874, men den var icke så sträng, i det böterna för öfverträdelse af författningen voro satta till endast 5—20 kronor, för hvarje gång förordningen öfverträdades. Men kort derefter, den 30 November 1876. utkom en ny förordning, som var mycket strängare, än den föregående och stadgade från 5 till och med 50 kronors böter för första gången, samt från 50—100 kronor för återfall i förseelsen och så vidare.

Att nu åberopa dessa berättelser är besynnerligt, helst Utskottet

på ett annat ställe säger sig finna det "vara mindre lämpligt att nu med ens, såsom motionären afser, vidtaga en så betydlig skärpning i ansvarsbestämmelserna, som att göra böterna lika med dem, som utgå vid oloflig försäljning af bränvin, helst som den Kongl. förordningen den 18 September 1874 ej ännu hunnit, då landshöfdingeembetenas femårsberättelser afgåfvos, göra sin verkan gällande, men flera af dem uttryckligen tillkännagifva, att författningen redan medfört ögonskenlig förbättring."

Jag anser, som sagdt, att vår nu gällande lag är tillräckligt sträng och bör, om den blott rätt handhafves och tillämpas, innebära så tryggande garantier mot missbruk, som i detta fall är möjligt. Att nu ingå till Kongl. Maj:t med begäran om ett rent förbud mot all vinhandel på landet, anser jag vara obilligt. Ty den, som vill handla ärligt, han må ock hafva tillfälle att göra det, vare sig på landet eller i stad, utan att något hinder därför uppställes.

Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Herr P. Pehrsson i Törneryd: Efter den sakrika utredning af frågan, som den förste talaren i dag lemnat, och då jag icke har några nya skäl att tillägga till dem han anförde, skall jag inskränka mig till att instämma i hans yrkande om afslag.

Herr Fredenberg: I likhet med Utskottet anhåller äfven jag att få uttrycka mina sympatier för Herr Mejenqvists ifrågavarande motion. Jag gör det så mycket hellre, som från den ort jag tillhör klagomål icke sällan försports öfver att landthandlandenas oinskränkta rätt att sälja vin ofta icke är annat än en maskerad krogrorelse. Jag kan försäkra talaren på stockholmsbänken att på landet, der polismyndighet icke är så lätt att tillgå, är det svårare än han tror att kontrollera en sådan handel, och derföre önskas ganska allmänt en författning, som inskränker denna missbrukade försäljningsrätt. Tager man derjemte i betraktande, att den usla vara, som fått namnet vin, oftast är för helsan och alltid för kassan vida skadligare än bränvinet, så kan jag icke finna något skäl, hvarföre man bör hysa mera undseende för försäljningen af det förre än det senare, i synnerhet som bränvinet åtminstone har den negativa förtjensten att icke segla under falsk flagg eller ger sig ut för annat, än hvad det i sig sjelft är. De aktningvärdas bemödanden, som från arbetsklassens egen sida på senare tiden gjorts att i någon mån befria sig från krogens nesliga herravälde, och om hvilka den nu både på land och i stad pågående nykterhetsrörelsen är ett hedrande och vackert vittnesbörd, äro efter min tanke väl förtjenta att af statsmakterna uppmuntras och understödjas genom en lagstiftning, hvarigenom, så vidt möjligt är, undanrödjas de faror och frestelser, som nu hindra den svage att beträda bättringens och nykterhetens väg; och jag vågar påstå, att bland dessa faror är landthandlandens oinskränkta rätt att sälja så kalladt vin icke den minsta. En nykter och arbetsam befolkning är ett lands största rikedom och välsignelse, och derföre böra vi icke underlåta att med deltagande lyssna till de nödrop, som från skilda

Angående försäljning af vin och maltdrycker.
(Forts.)

Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.
(Forts.)

delar af vårt land och särskildt der en större lös befolkning är samlad, låtit sig höra emot den demoralisation, som den fria handeln med vin mången gång åstadkommer. Under sådana förhållanden bör väl Andra Kammaren, som bäst är i tillfälle att känna folkets önsningar och behof, icke hafva något emot att hos regeringen anhålla om kraftig och skyndsam hjälp mot detta skadliga missbruk. I likhet med motionären skulle jag för min del icke hafva tvekat att bestämma bötesansvaret för olaga handel med vin lika högt som det, hvilket redan är stadgadt för oloflig bränvinsförsäljning, men då en sådan trängre åtgärd nu icke lär vinna Riksdagens bifall, må vi för denna gång stanna vid hvad Utskottet föreslagit. Emellertid är jag Utskottet synnerligt tack skyldig för den välvilliga behandling, som från dess sida kommit motionen till del, och det är med verkligt nöje jag hos Herr Talmannen anhåller om proposition på bifall till Utskottets hemställan.

Häruti förenade sig Herrar *J. E. Ericsson* i Ahlberga och *A. M. Sandström*.

Friherre Nordenskiöld: Då Utskottet företog Herr Meijenqvists motion till behandling, så voro vi till en början icke så synnerligen sympatetiska för en sådan inskränkning uti landthandeln, som motionen afsåg. Men sedan Utskottets ledamöter fått närmare tala om saken och hvar och en berättat om den erfarenhet, han hade rörande missbruket med landthandlarnes rätt att försälja vin och maltdrycker till afhemtning, så förändrade sig stämningen ganska betydligt, och då vi vidare af landshöfdingarnes femårsberättelser funnit, att man i alla delar af landet, med undantag endast af Gotland, klagade öfver dessa missbruk, ansåg sig Utskottet böra åtminstone i viss mån tillstyrka bifall till motionen. Samtidigt behandlades en likartad motion i Första Kammaren, och med anledning deraf sökte Utskottet, för undvikande af onödig tidsutdrägt att formulera sitt beslut i så nära öfverensstämmelse med Första Kammarens som möjligt. Utskottet gjorde detta så mycket hellre, som Utskottet icke egentligen ville föreslå några slags preventiva hinder för försäljning af öl. Försäljningen deraf missbrukas väl äfven rätt ofta, men sällan i sådan utsträckning, som andra spirituösa drycker, och har icke heller så menliga följder för helsan som förtäringen af dessa.

Deremot ansåg sig Utskottet icke böra hysa någon tvekan att tillstyrka strängare åtgärder med afseende å kontrollen öfver försäljning å landet af vin till afhemtning. Skulle hos våra landthandlare, ja, jag vågar nästan säga, hos någon enda af dem, verkligt vin försäljas, då skulle saken gestalta sig helt annorlunda, men när man betänker hvilka drycker det är, som hos dem hållas till salu under namnet vin, att dessa drycker icke innehålla något alls eller endast några spår af drufsaff, utan vanligtvis utgöras af en blandning af bränvin, utspädd med vatten och tillsatt med merendels utomlands tillredda färgblandningar, när man derjemte betänker att förtärandet af dessa drycker har fullt ut lika menlig inverkan på moralen, som för-

tärandet af bränvin, men att de äro för helsan vida skadligare än detta just genom de i dem ingående färgämnen, då må det väl synas, som om Utskottet haft goda skäl att i så måtto föreslå en inskränkning uti landthandlares rätt att försälja vin till afhemtning, att det hädanefter må åligga dem att förskaffa sig särskildt tillstånd dertill af vederbörande myndigheter. Jag tror således, att Utskottets förslag är ganska välbetänkt och att Kammaren ganska väl kan ingå derpå. Vi hafva ju mycket strängare bestämmelser stadgade i fråga om försäljning af apoteksvaror, ofta nog mindre skadliga än de vinsorter, som hos landthandlarna försäljas.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr A. P. Lind: Då jag i allo instämmer uti Herr Rubensons yttrande, kan jag icke hafva mycket att tillägga. Dock får jag säga, att jag skulle varit rätt belåten, om Utskottets förslag i dess första skick blifvit antaget, ty jag kan icke inse, hvarför man tid efter annan skall göra mera inskränkningar i handeln på landet än i städerna. Men Utskottets senare beslut eller, rättare sagdt, dess rättelse kan jag icke gå in på, då det nemligen synes mig kasta en verklig skugga öfver befolkningen på landet. Vi hafva der i många herrans år sträfvat efter sjelfstyrelse i likhet med städerna, och om vi nu, sedan vi ändtligen i väsentliga delar fått sådan, skulle bifalla Utskottets förslag, så vore det detsamma som att taga ett steg tillbaka, ty vi skulle då på landet, såsom Herr Rubenson sade, blifva i alltför hög grad beroende af Konungens Befallningshafvande.

Om det emellertid visar sig, att en eller flere landthandlande bryta emot de författningar uti ifrågavarande ämne, som vi nu ega, så får jag säga att det skulle vittna om en betydlig svaghet och slapphet hos vederbörande kommunal- och polismyndigheter, om de icke kunde tvinga dessa lagbrytare att, om jag så får säga, veta hut eller med andra ord lära dem att blifva laglydiga. För min del åtminstone tror jag icke, att det är så svårt att få de nu gällande författningarne i ämnet att efterleivas, och då dessa således synas mig vara alldeles tillräckliga, så får jag yrka afslag å Utskottets hemställan.

Herr vice Talmannen Ifvar'sson: Den fråga, som här föreligger, kan väl, betraktad i och för sig, synas en och annan vara af mindre betydighet, men ställer man den tillsammans med åtskilligt annat och finner den utgöra en del af ett helt system, så kan det väl hända, att saken får ett annat utseende. Den som deltagit i representationens förhandlingar allt från den tid, då det gälde att tillkämpa sig något större frihet så väl i näringslivet som på det kommunala området, den som deltagit i de strider, som föregingo införandet af våra nuvarande kommunala institutioner, hvarigenom kommunerna fått en något större frihet att sjelf bestämma öfver sina angelägenheter, han kan icke annat än beklaga den reaktionära riktning, som i detta hänseende på senare tider alltmera börjat göra sig gällande. Det föreliggande förslaget berör visserligen endast en detalj, men den är dock, älfven den, en länk i den stora kedjan. Vi böra icke glömma, att vi

*Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.
(Forts.)*

Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.
(Forts.)

redan hafva en i detta afseende ganska restriktiv lagstiftning; jag tror vi kunna stanna vid den, eljest befarar jag att vi gå alldeles för långt. Icke därför, att motionen i och för sig betyder så särdeles mycket, men, jag upprepar det, den är en länk i en hel kedja af reaktionära företeelser. Redan förut hafva vi beslutat inskränkningar i näringsfriheten; vi hafva beslutat inskränkning i tryckfriheten, och vi hafva sett oss nödsakade att stifta en lag, som medför en inskränkning i rätten till afverkning af skog. Detta har måhända delvis varit nödvändigt, men det är dock ett steg efter ett annat i reaktionär riktning. Det kan väl sättas i fråga, huruvida det kan vara välbetänkt att vidare fortgå på denna bana. Vi hafva redan ganska stränga bestämmelser i fråga om försäljning af kaffe, öl och vin. Måne icke tiden nu är inne att stanna och se sig väl före, innan man går vidare. Jag minnes väl hurusom vid ett föregående tillfälle, då en likartad fråga var på tal, från statsrådsbanken uttalades en varning, att icke förspilla den smula frihet folket en gång fått.

När det till och med kunnat gå så långt, att man från Konungens rådgifvare fått i detta hänseende höra varnande ord, så måtte väl detta hafva något att betyda. Och oaktadt ifrågavarande förslag är af beskaffenhet, att dess antagande utan tvifvel skulle leda till förmån för städerna, så har likväl en af städernas representanter nu uppträdt och varnat deremot. Detta beslut bevisar väl också något. Jag hembär Herr Rubenson min tacksamhet för det han tagit frågan från den sida, från hvilken den bör tagas, och dervid icke sett företrädesvis på städernas intressen. Det är med ett särdeles stort nöje, som jag anser mig kunna instämma i hans yttrande i denna fråga och det slut, hvartill han kom. Jag tror knappt, att något sådant har inträffat förut och jag hoppas att såväl han, som städernas öfriga representanter må ställa sig på den ståndpunkten, att de lemna städernas små enskilda intressen mera åsido, än som hittills varit fallet, och se saken mera i stort; vi skola då komma hvarandra närmare. Jag tillåter mig se saken jemväl ur en annan synpunkt. Tager jag nemligen i betraktande, hvart ifrågavarande förslag leder, så synes det mig komma att medföra en utvidgning i Konungens Befallningshafvandes, men deremot en inskränkning i kommunalstyrelsens makt. Jag anser detta gå i en alldeles orätt riktning. Vidare skulle förslaget leda till ökade sportler för landssekreterarne. Jag tror dock, att deras löner blifvit så reglerade, att de kunna vara nöjda med hvad de redan hafva, utan att några nya inkomster tillskapas, helst detta naturligtvis skulle medföra ökade utgifter för landsbygden. Jag tror icke heller att förslaget ur den synpunkten vore fördelaktigt för det allmänna. Vidare skulle förslaget antagande leda till större olikhet i näringslagstiftningen mellan städerna och landsbygden än den, som redan finnes. För min del anser jag att man hellre borde arbeta på att åstadkomma större likställighet mellan stad och land. På den vägen är det, som man bör kunna hoppas att en gång erhålla ett *enigt folk*, under det att förslagets antagande deremot skulle verka i motsatt riktning och således jemväl ur den synpunkten vara ofördelaktigt.

Då således förslaget komme att på samma gång inskränka kom-

Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.
(Forts.)

munernas sjelfstyrelse som näringsfriheten, samt i öfrigt icke komme att lända till nytta för landsbygden, utan endast för städerna och landssekreterarne; då vidare förslaget i samma mån, som det medförde minskning i kommunernas sjelfstyrelse, skulle lägga större makt i Konungens Befallningshafvandes händer, så anser jag så många omständigheter förefinnas, som ur principiell synpunkt tala *emot* ifrågasättande förslag, att man icke bör för *små* orsakers skull gå in på detsamma. Man har väl hört talas om att en eller annan olägenhet uppstått genom vinförsäljningen; men, om man närmare hör efter, skall man finna att dessa oordningar förorsakats genom brännvinsförsäljning, som egt rum under benämningen vinförsäljning. Om försäljningen sålunda går olagligt till, så finnes dock lag till förhindrande och bestraffande af densamma. Frågan är blott att rätt tillämpa denna lag, och, om man icke *vill* göra detta, så har man icke heller någonting att klaga öfver. Icke heller skall öfvervakandet af lagens efterlefnad förbättras i följd af Konungens Befallningshafvandes utvidgade makt, om ej kommunerna sjelfva fullgöra sin pligt i detta afseende och begagna sig af de medel, som stå dem till buds.

Jag är också viss om att, om man låter det bero vid hvad det nu är, olägenheterna skola blifva allt mindre och mindre; ty folket skall nog så småningom lära sig att taga reda på sina rättigheter och, bättre än nu, sköta sina angelägenheter.

Nu kan jag föreställa mig, att det möjligen varit en omständighet till, som måhända inverkat både på motionären och på dem, som tillstyrkt förslaget, utom den som derför anförts, nemligen den att befrämja sparsamhet och att för den skull äfven befrämja inskränkning af förtäring af vin på landsbygden. Jag skulle i detta syftemål vilja instämma med dem, emedan det är gifvet, att ju mindre man förbrukar af vin och öfverflödsvaror i allmänhet, desto fördelaktigare är det. Men om man skulle genom lagstiftning söka uppnå detta syftemål, så är det klart, att man skulle komma till den slutsats, att samma bestämmelser borde gälla för städerna som för landsbygden, ja, ännu mera för städerna; följden skulle således blifva ett allmänt förbud mot vinförbrukning. Jag undrar dock hvart detta skulle leda.

Man bör, enligt min åsigt, icke för små enstaka fall lagstifta i stort, emedan detta skulle taga sig illa ut i praktiken. Vill man t. ex. åstadkomma besparingar genom sparsamhet i lefnadssättet, förenklad klädedräkt och dylikt, så lär man väl icke kunna genom förbud tvinga befolkningen dertill, utan detta måste ske genom att verka på dess öfvertygelse. Låt om oss hoppas att på denna väg komma derhän att initiativet i ena, som andra hänseendet utgår från de högre klasserna! Exemplet skall då verka mer än någon lagstiftning.

I betraktande af alla dessa omständigheter finner jag så mångfaldiga öfvervägande skäl för afslag å Utskottets hemställan, att jag skulle högeligen beklaga, om Kammaren bifölle densamma. Jag förklarar mig således med Herr Rubenson i hans yrkande om rent afslag å Utskottets hemställan.

Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.
(Forts.)

Herrar *Magnusson* och *P. Persson* i Norrsund instämde med Herr vice Talmannen.

Herr Ekenman: Efter den grundliga debatt, som egt rum i denna fråga, skulle jag icke hafva besvärat Kammaren ett enda ögonblick, om jag icke ansett mig dertill uppkallad af en talare här i närheten, som i *nykterhetens intresse* påkallade bifall till Utskottets förslag. Jag anser mig nästan i samma intresses namn kunna påkalla afslag derå. Ty om man i detta intresse går allt för långt, kan det lätt hända, att man skjuter öfver målet, att man hos folket väcker leda mot nykterhetssträfvan och derigenom verkar motsatsen af hvad man åsyftar.

Denna sträfvan att i detta fall verka i nykterhetens intresse kan ju synas något misstänkt derigenom, att man endast vill lagstifta för landsbygden, icke för städerna. Hvarföre vill man icke unna städernas invånare samma fördelar som landsbygdens? Icke kan det väl vara nyttigare för de förra, än för de senare att förtära en mängd skadliga ämnen. För min del tror jag emellertid, att vi kunna vara fullt nöjda med gällande lag, om den blott blir rätt tillämpad.

Jag tror äfven det ej vara klart, huruvida motionärens syfte skulle kunna vinnas genom bifall till hvad Utskottet föreslagit. Utskottet föreslår, "att Riksdagen behagade i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det med ändring af vederbörande förordningar all handel med vin till afhemtning å landet må förbjudas" etc. Hvilka äro dessa vederbörande förordningar? Enligt hvad Andra Kammarens Tillfälliga Utskott upplyst, äro de förordningarne af den 18 September 1874 och den 30 November 1876. Tager man bort de gällande föreskrifterna i dessa förordningar och i stället sätter in hvad Utskottet föreslagit, så får visserligen Konungens Befallningshafvande befogenhet att förhindra uppkomsten af nya vinförsäljningsställen, men i fråga om de redan befintliga skulle i stället den polisuppsigt, som för närvarande finnes föreskrifven, komma att upphöra. Kommunalnämnden skulle då icke vid uppkommande oordningar kunna ingripa på sätt den nu kan; och det är ju godt att kommunalstyrelsen har denna makt.

Således huru jag än ser saken, anser jag att man kan vara fullt belåten med de lagstadganden, som i detta afseende för närvarande finnas; och yrkar jag derföre afslag å Utskottets hemställan.

I detta anförande instämde Herr *Norén*.

Herr Sven Nilsson: Jag begärde egentligen ordet för att instämma med den förste ärade talaren och det så mycket hellre som han fullständigt utredt frågan, och jag instämmer äfven med nöje uti det särdeles förtjenstfulla yttrande, som Herr vice Talmannen nyss afgaf. Men jag skall också be att få yttra några ord med anledning af representantens från Sala anförande. Han sade att förslagets antagande skulle verka i nykterhetens och sedlighetens intresse bland den arbetande klassen. Men jag ber då att få fråga den ärade representanten, hvarföre han icke, då han var så angelägen att verka för dessa intressen, yrkade bifall till Utskottets första förslag, ty som vi

veta har Utskottet i sjelfva verket afgifvit två förslag — det hade då utan tvifvel varit det rätta sättet att verka på den väg, han ville beträda, då detta förslag var både radikalt och konsekvent i det syfte, som han uttalade, ty så hade onekligen inträffat i så väl städer som på landet. Jag kan för min del icke underlåta att anse det vara högst märkvärdigt, att man, rörande frågor sådana som denna, gång efter annan söker lagstifta särskildt för landsbygden, under det man icke finner en enda sådan lag behöflig för städerna; och jag frågar den ärade talaren på allvar, om icke osedlighet och oordningar genom den nu gällande lagen förekomma i städerna oftare än på landsbygden? Och då man måste erkänna detta, så är det förunderligt, att man ändå vill stämpla landsbygdens invånare genom att för dem stifta särskilda strängare lagar, som icke gälla för städerna.

Föreliggande förslag kan jag således icke uppfatta annorlunda än som en uttalad förkastelsedom öfver vår kommunalstyrelse och ett misstroende mot vår sjelfstyrelse, en dom som jag önskar aldrig må utgå från denna Kammare. Vi veta ju, att genom kommunal-lagarne en ganska vidsträckt makt i alla afseenden blifvit lagd i kommunens händer, och genom Kongl. förordningen den 18 September 1874 har bestämmanderätten helt och hållet blifvit öfverlemnad åt kommunalnämnden jemväl i den föreliggande frågan; men nu säger man, att kommunalnämnden icke längre kan sköta sig sjelf, och derföre är det nödvändigt att Konungens Befallningshafvande skall taga hand om saken. Jag kan för min del icke förstå annat, än att detta innebär detsamma som att säga, att kommunerna icke kunna sköta sig sjelfva. Är det då så klen bestäldt med vår kommunalstyrelse? För min del tror jag, att den i allmänhet är bra; så är åtminstone förhållandet i den ort jag tillhör, och om kommunalnämnden i något enstaka fall i förevarande hänseende icke fullgjort sin pligt, så är det ju icke värre än att sådana kommuner få sätta till en annan kommunalnämnd, som vet att motsvara sin kommuns önskan, så att ordning och sedlighet upprätthållas äfven i detta fall. Huru jag således ser saken, kan jag icke finna annat än att förslaget går i en högst märkvärdig reaktionär riktning, som i sinom tid temligen tydligt skall sätta landshöfdingarne till förmyndare öfver kommunerna och som således är af den beklagliga beskaffenhet, att jag för min del skulle önskat, att ett sådant förslag icke utgått från det håll, hvarifrån det kommit, och hoppas jag, att åtminstone Andra Kammaren icke skall biträda detsamma.

Man talar om, att det vin, som säljes på landet, är skadligt för helsan och till största delen ej utgör annat än färgadt bränvin med särskilda tillsatser. I så fall beklagar jag, att ej kronobetjeningen i orterna fullgör sin tienst mer än den gör. Man prisade för några dagar sedan särdeles högt länsmännen och kronofogdarne för den ordning och omtanke, som de ådagalade i sin tienst; men är förhållandet sådant, att det är tillåtet att sälja bränvin i stället för vin, då tillkommer det Konungens Befallningshafvande att tillhålla sina kronofogdar och länsmännen att göra sin pligt, och då tror jag icke att sådana missförhållanden vidare skola förekomma. Äro ej Konungens

*Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.
(Forts.)*

Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.
(Forts.)

Befallningshafvande i förmåga att kunna tillhålla sina kronofogdar och länsmän att fullgöra sin tjänst, då tror jag att de skulle ega ännu mindre förmåga att kunna tillhålla kommunerna att göra det.

Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Herr Wieselgren: Herr Talman! I det anförande, som Herr vice Talmannen nyss höll, tog han sig af den förevarande motionen anledning att påstå "reaktionen" i våra dagar vara väl "magstark". För min del tror jag att detta uttryck bättre hade kunnat lämpas å anledningen till förslaget, eller herrar landthandlares s. k. vin; ty om blott hälften af hvad man får höra om detta är sant, så torde man med skäl kunna derom säga, att det är "magstarkt", och väl i ännu mycket högre grad, än den af den ärade talaren så mycket omordade reaktionen. Jag kunde icke annat än med ledsnad höra, huru som den ärade talaren hemtade sina bevis på tillvaron af denna reaktion företrädesvis från Riksdagens lagstiftningsåtgärder i sedlig syftning. Han kunde göra det på den grund, att han, i alla de fall, der Riksdagen låtit sig af *sedliga* grunder bestämmas, uppfattat derå beroende lagstiftningsåtgärder endast ur *ekonomisk* synpunkt. Men dermed har han ock på det svåraste missuppfattat dem.

Till dessa sina reflexioner fogade han jemväl den anmärkning, att motionären och naturligtvis också de ledamöter af Riksdagen, hvilken se den förevarande frågan från samma synpunkt som denne, skulle vara ledda af *små* intressen; ja, han drog ut sina slutsater ända till det absurda, när han ville göra troligt, att alla dessa personer skulle här tala blott för städernas vinhandlares och herrar landssekreterares fromma och gagn. Jag vågar hemställa till den ärade talaren, huruvida han vid närmare besinning skall vilja vidhålla denna åsigt, eller att så väl Första Kammaren som åtminstone en stor del af denna Kammare skulle vilja förbjuda vinhandeln på landet endast för att derigenom åstadkomma en större inkomst för städernas vinhandlande och landssekreterarne. För min del har jag svårt att tro honom verkligen kunna vidhålla en så besynnerlig uppfattning. Den ärade talaren uppmanade oss äfven att vid våra lagstiftningsåtgärder i främsta rummet låta oss ledas af önskan, att upphäfva de skiljaktigheter, som förefinnas mellan stad och land, för att derigenom kunna åstadkomma ett *enigt* folk. Men, mine Herrar, jag vet ett mål, som är ännu högre, och hvilket jag tror att vi företrädesvis böra hafva till ögonmärke. Det är att kunna åstadkomma ett *sedligt* folk. Högre än enigheten står sedligheten!

Om jag nu emellertid icke kan gå in på det föreliggande förslaget, så sker det icke derföre, att det går så långt som det gör, utan derföre att det icke går *nog* långt. Jag skulle för min del alldeles icke hysa någon betänklighet vid att instämma i förslaget, sådant som motionären i Första Kammaren formulerat det i hvad det rör landthandlarnes "vin", eller i den reservation, som i samma syfte af en reservant i Första Kammarens Tillfälliga Utskott blifvit afgifven; men deremot kan jag ej gå in på det förslag, som af Andra Kammarens Tillfälliga Utskott blifvit framlagdt — och i skälet här-

för sammanfaller min åsigt med den ärade talares, hvilkens åsigt jag i öfrigt bestridt. Jag anser nemligen att kommunalnämnderna måste vara mera i tillfälle att bedöma följderna af landtvinhandeln än Konungens Befallningshafvande, och att det derföre ej kan vara välbetänkt att minska deras makt att i frågan besluta till förmån för Konungens Befallningshafvande, som vanligtvis befinner sig på långt afstånd från de särskilda orterna och som dessutom kanske heller icke är mäktig af en så riktig uppfattning i denna sak som den, hvilken jag vet att kommunalnämnden i många fall visat sig ega. För min del tror jag att kommunalnämnderna mycket oftare kan väntas ingripa för att, en samhällsgagnelig "reaktion" till tjänst, afstyra en skadlig vinhandel på landet, än Konungens Befallningshafvande för sin del skulle vilja vara med om.

Jag behöfver väl i öfrigt ej fästa uppmärksamheten på, att det af Utskottet framlagda förslaget derjemte lider af formella brister, som göra, att man omöjligen i dess närvarande skick kan antaga det; jag tror knappast att Utskottet säger hvad det dock tydligen menar.

Innan jag slutar, skulle jag till den talare på skånebänken framom mig, hvilken frågade, hvarföre man ej ifrågasatt samma förbud för stad som för land, vilja gifva det svaret, att sådant sannolikt kommer sig deraf, att det olyckligt nog, icke finnes någon enda stad i vårt land, der man icke eger tillfälle att få köpa *ofärgadt* bränvin för billigaste pris, och att det derföre ej gerna kan falla någon in att der köpa *färgadt* bränvin dyrare. Det torde vara gätans enkla lösning.

Derjemte tillåter jag mig att med anledning af samma talares fråga, hvarför icke Tillfälliga Utskottet vidhållit den "ursprungliga editionen" af sitt förslag, erinra, att detta naturligtvis icke kunde gå för sig, så länge lagstiftningen i öfrigt är sådan den nu är. Om — för att hålla oss till detta färgade bränvin — det vore så stäldt i vårt land, att bränvinsförsäljningen vore helt och hållet förbjuden, då skulle naturligtvis samma lag gälla för stad som för land; men då denna försäljning är tillåten och bränvin således någorstädes måste få försäljas, är det ju klart som dagen, att det är städerna företrädesvis, som få åtaga sig tungan af denna handel och detta helt enkelt på den grund, att landsbygden är *polisfattigare* än städerna. Om landsbygden underhölle lika stor polisstyrka som städerna få göra, hufvudsakligen till följd af bränvinsförsäljningen, tror jag för min del, att hinder visst icke skulle möta för landsbygdens nya lyckliggörande med denna afundade handelsrörelse.

Då jag, som sagdt, icke kan yrka bifall till Utskottets förslag, inskränker jag mig att få min mening i frågan till protokollet antecknad.

Herr *Trybom* förenade sig med Herr *Wieselgren*.

Herr *Hæggström*: Riksdag efter riksdag se vi ungefär enahanda motioner framkomma som den förevarande. Då man icke gerna

*Angående.
försäljning
af vin och
maltdrycker.
(Forts.)*

*Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.*
(Forts.)

kan föreställa sig, att motionärerna skriva blott för nöjes skull, måste man antaga att dessa motioner äro röster från olika landsdelar, för att vinna hjälp mot ofog, som på landsbygden bedrifves. I Norrland finnas flere små kommuner, der ingen egentlig rörelse är, men landt-handlande växa upp tätt som svampar under en fuktig sommar. Och om man ser till hvad de lefva af, så är det förtjenst å vin- och ölförsäljning. Hurudant detta "vin" är, har Utskottets ordförande, Friherre Nordenskiöld, upplyst oss om. Jag tror lika med honom, att det vore helsosammare för befolkningen att köpa bränvin i stället för denna eländiga smörja, som man kallar vin, ty detta senare skall kunna förderfva den allra kraftigaste helsa.

Man har talat om kommunalnämndernas nuvarande makt att kunna motverka och hämma missbruk af denna försäljning. För min del tror jag dock, att denna makt är ganska illusorisk, att den finnes mera på papperet än i verkligheten. Man har visserligen på sina ställen sökt komma till rätta med dessa saker, men nära nog fruktlöst. Om nu så är, att stora olägenheter vållas till följd af den nu varande lagstiftningen, hvarföre då icke söka afhjelpa dem?

Jag inskränker mig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Hörnfeldt: Egentliga anledningen, hvarför jag begärt ordet, var ett yttrande af Utskottets ärade ordförande, Friherre Nordenskiöld. Han nämnde, att vid bedömning af Herr Meijerqvists motion Utskottet tagit hänsyn till landshöfdingeembetenas femårsberättelser, hvilka äfven synas hafva bestämt Utskottets åsichter i detta fall. Går jag till Utskottets motivering, finner jag sålunda, att från Vesternorrlands län utgått, såsom det heter, ett verkligt "nödorp" i detta fall. Jag antager, att detta äfven inverkat på Utskottets ledamöter vid frågans bedömning. Hvad nu beträffar detta "nödorp" från Vesternorrlands län, skulle det kunna vara rätt intressant att berättas något om tillkomsten deraf, men då jag icke anser tillständigt att upptaga Kammarens tid härmed, ber jag endast få för herrarne påpeka, att, om man antog att till följd af lagstiftningen om försäljning af vin och maltdrycker, en så förfärlig ställning vore rådande på landet, man äfven deraf kunde vara berättigad att sluta, att i det län, hvarifrån detta nödrop utgått, antalet åtalade fylleriförseelser skulle hafva i en förskräckande grad stigit. Men om herrarne behaga slå upp statistiken, skola herrarne finna att just i Vesternorrlands län de åtalade fylleriförseelserna under de sista 5 åren nedgått från 1,209 till 933. Deremot finner man måhända af berättelserna från de län, hvarifrån icke höjts dylika "nödorp", att i dessa landsdelar fylleriförseelsernas antal ökats. Jag vill härmed endast hafva sagt, att, om Utskottet tagit hänsyn utslutande till landshöfdingeembetenas femårsberättelser, Utskottet möjligen blifvit något vilseledt.

Hvad frågan i öfrigt beträffar, instämmer jag i Herr vice Talmannens yttrande och yrkar sålunda afslag å Utskottets hemställan.

Herr J. Jonasson i Gullaboås: Herr Talman! Den som vet hur det går till vid försäljning af vin på landet, kan alls icke förundra

sig öfver de många klagomål, som försports öfver missbruk i detta hänseende. Ty som vi veta, köpa dessa landthandlande i städerna det billigaste och uslaste vin de kunna få, och när de sedan skola sälja ut det, så blanda de det med en del bränvin och en del vatten. Detta vin köpes och drickes uteslutande af arbetare och den lösa befolkningen. Det är visserligen sant, att kommunalnämnden eger rätt att förbjuda denna handel, men ett sådant förbud tjenar icke mycket till, ty landthandlandena kunna på flerfaldiga sätt kringgå detsamma. Jag vill anföra ett exempel. Jag vet ett ställe, der tvenne sådana landthandlande slagit sig ned alldeles bredvid hvarandra, en på hvardera sidan om vägen. De ega väl rättighet att försälja vin och malt-drycker till arhemtning, men äro deremot förbjudna att försälja dessa drycker till förtäring på stället. När nu en person vill förtära vin på stället, så går han först in i den ena boden och köper vinet och derefter till grannen tvärs öfver vägen för att förtära detsamma. Detta har visserligen anmälts för vederbörande åklagare och denne har stämt ifrågavarande handlande; men naturligtvis har man icke kunnat komma åt dem, då de i sjelfva verket icke öfverträdt förbudet.

Då sådana missbruk kunna ega rum, kan jag icke annat än yrka bifall till Utskottets förslag. Det hade varit önskligt om förslaget äfven omfattat malt-drycker, vid hvilkas försäljning lika mycket missbruk eger rum som vid försäljning af bränvin och andra spirituösa drycker. Man hade då tagit steget fullt ut. Emellertid vill jag yrka bifall till Utskottets förslag, sådant det nu föreligger.

Herr Farup: Fastän jag icke reserverat mig mot Utskottets betänkande, måste jag säga, att jag icke kan hålla synnerligen på detsamma. Jag hade inom Utskottet stora betänkligheter att gå in på förslaget och då jag slutligen gick med, var det på grund af det skäl, som af Utskottets ordförande redan blifvit anfördt, nemligen de berättelser som anfördes angående de svåra missbruk, hvartill vinförsäljningen på landet så ofta gaf anledning. Om en stackars mjölk-gumma här i Stockholm vågar "förbättra" sin grädde genom tillsats af litet stärkelse eller något dylikt eller sin mjölk genom litet kalkvatten, så är polisen genast öfver henne, och hon får plikta; men om en sådan här landthandlande köper — icke vin och förbättrar det, nej, det kan aldrig komma i fråga, utan rena spriten och sedan säljer den för vin, så kastar man genast skulden på kronobetjeningen. Men det är icke lätt för kronobetjeningen att hålla efter dessa landthandlande, i synnerhet då den på somliga ställen står ensam och har föga stöd af kommunalnämnden och befolkningen.

I öfrigt instämmer jag med hvad Herr vice Talmannen yttrat. Det var sanna och mycket väl sagda ord. Endast i ett afseende vill jag inlägga en protest. Han sade nemligen, att Utskottets förslag ginge i en reaktionär rigtning. Jag får då förklara, att man inom Utskottet icke haft den ringaste tanke på att detta beslut skulle gå i en så beskaffad rigtning eller att man skulle gifva det en sådan färg. Här har af en talare från Vesternorrland blifvit yttradt, att fylleriförseel-

Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.
(Forts.)

serna på sista tiden betydligt minskats. Ja, detta har också sin naturliga orsak. För fem år sedan, då penningar flödade i Vesternorrland, flödade äfven spriten, men under de senare åren har der icke varit så godt om penningar och följdén häraf har varit en minskad förbrukning af starka drycker.

Jag skall nu icke längre upptaga Kammarens tid och skall icke heller framställa något yrkande.

Herr P. Persson i Stora Isie: Efter de skäl Herr vice Talmannen anför i denna fråga och i hvilka jag till alla delar instämmer, skall jag blott be att få nämna några ord med anledning af Utskottets motivering. Det synes deraf som Utskottets mening varit att, om äkta vin funnes att tillgå, det icke vore så farligt tillåta dess försäljning i samma vidsträckt grad som nu, och att någon inskränkning i rätten att försälja detsamma icke då vore så behöflig samat att den egentliga faran skulle ligga i försäljningen af dessa billiga vinsorter, som, enligt hvad Utskottet anför, kunna köpas för ett så billigt pris som 25 öre pr halftelj, hvilket skall vara ett bevis på att sådant vin är i hög grad skadligt. Härmed må nu vara huru som helst, man kan dock icke påstå, att detta vin är utspädt med sprit, ty i sådant fall skulle det icke vara så billigt, utan enligt mitt förmenande är den största delen af dessa så kallade viner, som konsumeras så väl i städerna som på landet, konstgjordt vin, och för att få detta att något så när likna äkta vin, kan det svårigen fabriceras utan tillsats af en del giftiga ämnen såsom svafvelsyra, blysocker och dylikt. Hufvudsaken går ut på att få det att smaka så likt som möjligt äkta vin, hvars ingredienser äro betydligt skiljaktiga mot det konstgjorda vinets. Jag kan således icke inse, hvad en förändring i den nu gällande lagen skall tjena till, då man ju alltid lika fullt kan förskaffa sig vin af hvad slag som helst på de ställen, som hafva rätt till utminuterung af spritdrycker, hvilket åter skulle hafva till följd att sådana orter, som nu icke hafva behof af någon utminuterung, icke skulle kunna undvara en sådan. Jag förenar mig alltså med dem, som yrka afslag på betänkandet.

Herr vice Talmannen Ifvarsson: Jag vill endast bemöta ett yttrande af talaren på göteborgsbänken.

Han sade att han satte sedligheten framför enigheten och att han derför gillade syftmålet med Utskottets förslag. Jag får säga, att jag för min del sätter både sedligheten och enigheten mycket högt. Men jag sätter i fråga, huruvida man befordrar sedligheten genom att skriva alltför stränga lagar. Erfarenheten har visat, att om man går för långt i lagstiftning, så efterlefvas lagarne icke och sedligheten blir sålunda vida sämre än om lagarne äro sådana, att de kunna efterlefvas.

Herr Sam. Johnson: Jag vill endast gifva min åsigt tillkänna i denna fråga, emedan det synes mig vara tvifvel underkastadt, huruvida det förslag Utskottet här framställt vinner seger. För min del kan jag åtminstone icke godkänna detsamma. Hade det fått vara

*Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.
(Forts.)*

oförändradt, sådant det första gången framkom, skulle jag gerna lemnat min röst för bifall dertill. Detta var ett förslag, som i sedlighetens intresse förbjöd, att vin skulle få försäljas till utminuterig vare sig på det ena eller andra stället, och ingen var heller, enligt detta förslag, i tillfälle att begagna sig af denna vara i sitt hus, äfven om han hade råd dertill. Det var ett förslag icke endast i sedlighetens intresse, utan äfven i ekonomiskt hänseende. Men på det sätt det sedermera förändrats eller i den form det nu föreligger, kan jag för min del icke godkänna detsamma, utan kommer att yrka afslag derå.

Man har sagt, att motionären skulle med sitt förslag haft ett annat syftemål än hvad det synes innebära. Det tror jag mig dock kunna fritaga honom från. Jag för min del undrar icke alls på, att han framkom med förslaget, då han så väl som jag känner till förhållandena, emedan vi bo i närheten af ett samhälle, der det är nästan omöjligt att skydda sig mot missbruk i ifrågavarande hänseende.

Men min fulla öfvertygelse är, att någon bättring icke kan vinnas genom motionärens förslag. Vi se ju ofta i tidningarne, att personer finnas, som sky nästan ingenting och icke fästa sig det ringaste vid lag och rätt, och dessa komma säkerligen att öfverträda hvilka som helst stränga lagar och författningar, vi kunna stifta, och det är min öfvertygelse, att om förslaget blir lag, en mängd så kallade lönkrogar skola uppstå.

Men derföre att det finnes ett och annat ställe inom vårt land, der dylika öfverträdelser begås, skola vi väl icke skära alla öfver en kam. Jag är nemligen lycklig nog att tillhöra ett samhälle, som, ehuru en betydlig handelsplats, jag kan säga är alldeles fritt från öfverträdelser uti ifrågavarande hänseende. Om någon der skulle komma till en minuthandlande och köpa en flaska vin, och derefter i löndom dricka ut den bakom husknuten, skulle han, om detta blefve känt, aldrig mera, äfven om han betalte 50 kronor eller deröfver, få köpa en *droppe* vin mera af den handlanden. Så sträng ordning hålla vi der. Under sådana förhållanden är det heller icke någon fara att låta landthandlandena behålla den rättighet de nu ega. Det skulle till och med vara ganska beklagligt, om den fräntoges dem. Inom den ort jag tillhör finnes det nemligen en mängd herregårdar och possessionater, hvilka hafva råd och tillfälle att i sina hem begagna vin, och dessa skulle då få resa långa vägar till staden för att henta sådant, hvilket väl icke vore lämpligt. På dessa grunder får jag yrka afslag å Utskottets förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Då jag för några få dagar sedan i en annan fråga sökte häfda kommunalstyrelsernas rätt gent emot den åsigt, som gjorde sig gällande, att man skulle taga bort från dem en del af deras rättigheter och lägga dessa i händerna på tjänstemannen, kom jag visserligen i minoriteten, men åsigtarna tyckas nu vara annorlunda, och nu tviflar jag icke på, att Kammaren afslår Utskottets förslag, såsom det nu föreligger. Det lider väl intet tvifvel att olika åsikter i detta fall äro gällande inom olika delar af

*Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.
(Forts.)*

landet, och erfarenheten kan också vara olika på olika ställen; jag vill därför nämna att i min hemort klagas mycket öfver handeln med vin och maltdrycker, sådan den nu bedrivs, och man önskar der, att kommunalstyrelsen hade större makt, än den i detta fall verkligen har. Kommunalnämnden har visserligen rätt att förbjuda försäljningen, då oordningar dervid uppkomma, men vederbörande myndigheter hafva förklarat, att lagen skall tillämpas på så sätt, att landthandlanden först måste dömas för förseelse, innan man kan beröfva honom hans rättighet till denna handel.

Jag vill således för min del icke gå in på att, såsom Utskottet här föreslagit, öfverlåta åt Konungens Befallningshafvande att lemna tillstånd till all handel med vin, utan jag skulle tvärtom obetingadt rösta för ett förslag att lägga denna makt uteslutande i händerna på kommunalstyrelsen, som ju utses af kommunen sjelf. I så fall skulle jag önska, att denna bestämmelse icke endast gälde i fråga om försäljning af vin, utan också i afseende på försäljning af öl, som ju kan vara fullt lika skadligt som vin. Jag skulle således önska, att man kunde ännu mera inskränka rättigheten att försälja vin och maltdrycker, men jag tror icke Utskottet nu slagit in på den rätta vägen för att nå ett sådant mål.

Jag kan icke heller fiuna någon anledning, hvarföre man skall hafva olika rättigheter i stad och på landet; mig synes som om samma rättigheter borde tillkomma kommunalstyrelsen i städerna som på landet. Genom ett förslag i den riktning jag antydtt tror jag ingalunda att försäljningsställena för vin och maltdrycker skulle helt och hållet försvinna, vare sig i städerna eller på landet, men man vunne derigenom den stora förmånen att kunna få dessa försäljningsställena i händerna på, om jag så får säga, hederligt och godt folk. Man behöfde då icke tillåta hvilken som helst, som öppnat en handel, att äfven försälja vin och maltdrycker, såvidt kommunalstyrelsen egde rätt att pröfva, huruvida den person, som önskade rättighet till denna försäljning, vore lämplig och hade godt anseende om sig. Man finge också derigenom en dubbel garanti för, dels att den vara, som såldes, vore god och oförfalskad, och dels att inga oordningar skulle uppkomma, hvilket nu ofta är fallet, då rättigheten till denna försäljning är obegränsad. Något sådant förslag föreligger dock nu icke och jag kan därför icke annat än yrka afslag på Utskottets förslag. Jag har endast velat till protokollet uttala detta, för att visa att jag — om ett sådant förslag, som jag nu förordat, skulle framkomma — då kommer att rösta för bifall till detsamma.

Herrar *Sven Andersson* i Plönninge, *Folke Andersson* och *Stor-
mats Mathias Olsson* instämde med Herr Liss Olof Larsson.

Herr af Trolle: Jag skall icke länge upptaga Kammarens tid; jag vill endast framlägga de skäl, som för mig utgjort anledning att vara med om det slut, hvartill Utskottet kommit. Jag skall då icke relatera hvad som förekommer i Utskottets motivering, utan endast anhålla att få bemöta några här fälda yttranden.

Man har här sagt, bland annat, att i Utskottets föreliggande utlåtande gifver sig tillkänna ett så kalladt stadsintresse. Deremot vill jag för min del på det allra skarpaste reservera mig. Jag är visserligen representant för en stad, men jag hoppas att ingen skall misstänka mig för att hafva förordat detta förslag för att dermed gynna herrar vinhandlare. Mot en sådan misstanke vill jag på det bestämdaste reservera mig. Dessutom får jag nämna, att jag sjelf icke har någon personlig erfarenhet af alla de olägenheter och missbruk, som i följd af nu gällande bestämmelser kunna uppkomma vid denna försäljning, allra minst på landet. Inom Utskottet skulle jag naturligtvis fatta något beslut i frågan och detta gjorde jag på grund af de upplysningar som derstädes meddelades, såsom jag vill minnas, företrädesvis af representanterna från landsorten. Jag trodde således, att det beslut, som af Utskottet fattades, var i landsortsrepresentanternas intresse, men jag finner nu att jag bedragit mig i denna min uppfattning af saken. Jag vill då, till bevis på att jag i denna fråga är fullt opartisk och icke inblandar vare sig stads- eller lands-intressen, säga, att — hade jag vetat att landsortsrepresentanterna icke varit så nöjda med Utskottets förslag, som jag trodde, skulle jag icke varit med derom, utan hellre slopat motionärens förslag. Jag hade för öfrigt så mycket större anledning att tro, att jag handlade i landsortsrepresentanternas intresse, som jag visste att motionen inom denna Kammare väckts just af en representant från landet, samt att en dylik motion inom Första Kammaren väckts likaledes af en landrepresentant.

Det har emellertid äfven sagts, att Utskottet kommit till två beslut. Äfven mot ett sådant påstående vill jag protestera, ty enligt min åsigt skall man, om man läser rätt, finna, att Utskottet icke fattat mer än *ett* beslut, och att hvad man vill kalla för ett andra beslut endast är en *rättelse*. Det är att beklaga, att Utskottet måst göra denna rättelse; men att man deraf kan draga den slutsatsen, att Utskottets hemställan afsett handel med vin såväl i städerna som på landet, det kan jag för min del icke fatta, då ju motionären endast talar om sådan handel på landet. Han föreslår ju: "att Riksdagen ville för sin del besluta den ändring af Kongl. förordningen den 18 September 1874 angående försäljning af vin och maltdrycker, att ingen skulle ega rättighet att försälja vin och maltdrycker *på landet*", etc. Det är den saken och icke någon annan som vi behandlat i Utskottet. Att vid renskrifvandet af Utskottets betänkande hände, att orden "på landet" icke kommo med, är att beklaga. Utskottet hade emellertid då icke annat att göra, än att komma med en rättelse, hvaruti de uteglömda orden finnas intagna. Mer än *ett* beslut har Utskottet sålunda icke fattat.

Jag ber att få tillägga att Utskottet, förutom de upplysningar, som af landsortsrepresentanterna i Utskottet lemnades angående de oordningar, som uppkommo derigenom, att landthandlarne egde rätt att försälja vin, jemväl från andra fullt trovärdiga personer erhållit kännedom om huru man vet att kringgå denna förordning. Jag anser mig här böra omnämna två sådana fall, om hvilka Utskottet er-

*Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.
(Forts.)*

*Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.
(Forts.)*

hållit upplysning. Förordningen stadgar, att det försålda vinet icke får förtäras inom landthandlandens område. Huru långt detta sträcker sig, kan vara mycket olika: det kan understundom vara ganska vidsträckt, men ofta också begränsadt af väggarne till hans köpmansbod. I en ort på landet, der en större arbetarebefolkning var samlad, hade denna, för att så fort som möjligt komma i tillfälle att få förtära det hos landthandlanden köpta vinet, salat ihop penningar och för dessa uppbyggt en slags sal, vägg om vägg med handelsboden, och jag tror till och med att denna genom en dörr stod i omedelbar förbindelse med salen. Så snart arbetarne fått sitt vin gingo de in i sin egen sal och förtärde det; och det kunde man ju icke neka dem. Detta var det ena fallet.

Uti det andra fallet tillgick det på följande sätt: En bror och en syster bodde i samma byggnad; systemen hade erhållit rätt till vinförsäljning, och brodern hade af henne förhyrt halfva byggnaden. När någon då köpte vin af systemen, var brodern genast till hands och inbjöd köparen vänligen att stiga in i broderns rum och der förtära det köpta.

Här hafva vi ju två talande bevis på att lagen, huru kraftig den än anses vara, dock kan kringgås.

Såsom jag redan haft äran nämna, trodde jag att det beslut, hvartill Utskottet kommit, vore med landsortens intresse förenligt, och hade jag vid ärendets behandling i Utskottet haft kännedom om att så icke är fallet, skulle jag icke tillstyrkt bifall till motionen.

Herr Gustaf Jonsson: Under denna långa diskussion har jag hört åsigt uttalas, som jag icke kan gilla, och därför har jag begärt ordet för att yttra min mening i frågan. Den nu gällande lagen har visserligen visat sig verksam vid tillämpning emot missbruk af en del landthandlande, der vin- och ölförsäljning förorsakat oordningar, men nu beror det på, om man vill utsträcka denna lagstiftning ännu längre och låta kommunerna sjelfva bestämma, huruvida öl- och vinhandel på landet skall få idkas eller ej; ty der oordningar uppstå, har kommunalnämnden rättighet att förbjuda försäljningens fortsättande; men först sedan handelsidkaren genom laga dom blifvit fäld till böter, har han förverkat sin rätt till försäljningen. Nu har redan många äldre handelslägenheter på sådant sätt blifvit förbjudna och förlorat rättigheten till handel med öl och vin. Deremot alla nya, som uppstå, kan man icke förbjuda att sälja öl och vin, förr än oordningar inträffar, och det kan dröja länge, innan en sådan handelsidkare genom rättegång blir bötfäld, och under tiden kan han tillstålla många obehag. Är det så, att inom kommuner försäljningsställen för öl och vin anses behöfliga, må då kommunalnämnden få rättighet föreslå ett eller flere sådana, att upplätas åt handelsidkare, som gjort sig kända för att kunna anförtros uppdraget.

Med anledning häraf att i det syfte bifalla de föreliggande motionerna yrkar jag återremiss af Utskottsbetänkandet.

Häruti förenade sig Herr Göransson.

Herr J. Andersson i Knarreвик: Fastän det i min hemort finnes många landthandlande, som hafva rättighet att försälja vin, har jag dock icke försport några sådana oordningar, som motionären framhållit, och då jag sålunda samt på grund af hvad i öfrigt anförts tror förändring i nu gällande lagstiftning vara obehöflig, får jag yrka afslag å det nu föredragna betänkandet.

Angående försäljning af vin och maltdrycker.
(Forts.)

Herr Näslund: Då jag förra året var ledamot af det Utskott, som behandlade den nu föreliggande frågan, och jemväl tillhörde den pluralitet inom Utskottet, som afstyrkte bifall till det då framlagda förslaget, anser jag mig böra äfven nu uttala min åsigt i frågan.

Utan att på något sätt vilja underkänna motionärens eller Utskottets goda syfte, kan jag icke gilla det föreslagna sättet för de ifrågavarande olägenheternas förekommande. I likhet med Herr Liss Olof Larsson tror jag att, om kommunalstyrelserna finge makt att helt och hållet bestämma öfver försäljningen af vin och maltdrycker, alla olägenheter af missbruket snart skulle häfvas.

Hvad beträffar det stora "nödorp", som utgått från Vesternorrlands län år 1876, skall äfven jag, såsom tillhörande detta län, be att få instämna i den af min länskamrat Herr Hörnfeldt afgifna förklarings.

På grund af hvad jag tagit mig friheten anföra, yrkar äfven jag afslag å Utskottets hemställan.

Herr Hellgrén: Jag ber att få yttra endast några få ord. När man söker lagstifta i frågor rörande vin- och bränvinsförsäljning, uppstår alltid en mängd olika åsikter; detta gifver äfven diskussionen i dag tillkänna.

Vid 1876 års riksdag var jag ledamot af det Tillfälliga Utskott, som behandlade denna fråga och som hade till resultat 1876 års förordning. Jag uttalade äfven då och jag upprepar nu den åsigten, att, om kommunalnämnderna ville fullgöra sina skyldigheter, skulle enligt min fulla öfvertygelse inga synnerliga vådor vara för handen med den lagstiftning vi redan ega.

På den ort, der jag bor, är inforsling och försäljning af spritdrycker förbjuden, men det händer någon gång att man i stället kan behöfva vin. Det är icke alltid så gifvet, att man kan få den bästa varan, utan man får nöja sig med hvad som i den vägen kan erhållas, beroende på hvarje köpare att sjelf pröfva varans beskaffenhet.

Jag har såsom allmän åklagare i min hemort funnit att de olägenheter, som från andra håll påpekas, der sällan förekomma, och det är således min fulla öfvertygelse, att om kommunalnämnden och kronobetjeningen samverka, kan derigenom det mål vinnas, som man med denna lag åsyftar.

Jag instämmer med dem, som yrka afslag.

Herr Nils Olsson: Jag tillhör dem, som anse, att landthandlarnes nuvarande rättighet att försälja vin och maltdrycker framkallat många missbruk. Från skilda orter klagas häröfver, men jag kan

*Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.
(Forts.)*

ändå ej vara nöjd med det slut, hvartill Utskottet kommit, nemligen att främtaga komunalnämnden den lilla rättighet, den hittills haft, att öfvervaka och förhindra sådana missbruk och lägga all makt i detta hänseende i landshöfdingeembetets händer. Hvad som de flesta talarne påyrkat och äfven jag för min del anser mest ändamålsenligt — det vore att just kommunalnämnden erhöile myndighet att ordna denna angelägenhet. Ty kommunalnämnden är den myndighet, som bäst kan bedöma åt hvem eller hvilka rättigheter af ifrågavarande art kunna med trygghet anförtros, och när dessa rättigheter kunna anses förverkade. Jag skulle derföre vilja föreslå återremiss i den rigtningen, att handeln med såväl vin som maltdrycker må göras beroende af kommunalnämndens samtycke, d. v. s. att en landthandlare, som önskar drifva sådan rörelse, först bör skaffa sig kommunalnämndens tillåtelse. Vi hafva i dag hört många uttalanden i denna rigtning. Men å andra sidan har man anfört, att kommunalnämnden redan *har* rättighet att indraga dylika försäljningsrättigheter. Nej, mine Herrar, kommunalnämnden har i detta afseende ganska liten makt för närvarande. Förordningen säger visserligen, att, om det visar sig, att olofflig utskänkning främjas eller oordningar eljest föränledas, kommunalnämnden eger att för viss tid eller för all tid förbjuda sådana landthandlare all vidare försäljning af nämnda drycker, men litet hvar vet att sådant ej är så lätt att bevisa, och utan bevisning, om och när oordningar skett, kan nämnden ingenting uträtta. I de allra flesta fall torde den nödiga bevisningen vara ganska svår att åstadkomma. För min del tror jag emellertid, att beslutanderätten i denna sak lämpligen kan läggas i kommunalnämndens händer, och yrkar återremiss i detta syfte.

Herrar *Carl Johansson* och *Weckman* förenade sig med Herr Nils Olsson.

Härmed var öfverläggningen förklarad slutad. Sedan propositioner gifvits å de yrkanden, som derunder blifvit framställda, afslog Kammaren Utskottets hemställan.

§ 5.

*Angående
försäljning
af vin och
maltdrycker.*

Föredrogs Första Kammarens protokollsutdrag N:o 76, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 1, i anledning af Herr C. O. Bergs motion, N:o 18, angående inskränkande af rättigheten att sälja vin och maltdrycker.

”Enligt detta protokollsutdrag hade Första Kammaren bifallit följande af Utskottet gjorda hemställan:

”att Riksdagen behagade uti afgående skrifvelse hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att med, ändring af Handelsordningen, handel med vin till afhemtning på landet må förbjudas, derest icke särskildt tillstånd till sådan handel, gällande tills vidare, blifvit af Konungens Befallningshafvande, efter kommunalnämndens hörande, lemnadt.”

Efter uppläsning häraf anförde

Herr Asker: På det att icke det beslut, som Kammaren nu kommer att fatta, må innehålla en motsägelse mot dess nyss fattade beslut, tillåter jag mig hemställa, huruvida Kammaren icke vill affatta sitt beslut i den fråga, som nu är under behandling, i full öfverensstämmelse med det beslut, som nyss i föregående fråga blifvit fattadt.

Angående försäljning af vin och maltdrycker.
(Forts.)

Vidare yttrades ej. Kammaren beslöt att icke biträda Första Kammarens i förevarande ämne fattade beslut.

§ 6.

Skedde föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 19, i anledning af Riksdagens år 1881 församlade revisorers berättelse, angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1879.

§ 1.

Lades till handlingarne.

Uti § 2 hade Utskottet, med förordande af en utaf revisorerne i ämnet gjord framställning, föreslagit:

“att Riksdagen må i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela föreskrift derom, att vid de upphandlingar af förnödenheter för Kongl. flottans station i Stockholm, hvilka ske på annat sätt än medelst auktion, vid verifikationerna till stationens räkenskap skall fogas uppgift, huruvida flera anbud infordrats, äfvensom att i räkenskaperna skall vid utbetalningar, som grunda sig på upprättade leveranskontrakt, lemnas hänvisning, hvarest samma kontrakt kunna återfinnas.”

Angående räkenskaperna vid k. flottans station i Stockholm.

Sedan denna hemställan blifvit uppläst, anförde

Friherre Stackelberg: Då, icke annat än jag kan finna, ett bifall till den föredragna punkten skulle leda till skada, snarare än gagn, så tager jag mig friheten yrka afslag å densamma.

Ända till för 10 år sedan fans det föreskrifvet, att all upphandling vid flottan skulle ske medelst auktion, undantagandes endast när sådan brådska var för handen, att detta icke rimligtvis lät sig göra. Detta förfarande, som kunde hafva varit bra på sin tid, blef det icke sedermera. Bland många andra olägenheter, som deraf uppstodo, var äfven den, att man måste hopa stora förråd, emedan man icke kunde ställa till auktioner så ofta. Ändtligen har man fått ändring i dessa föreskrifter, och de nu gällande lyda så, att anskaffning af varor skall ske antingen genom upphandlingsauktion, infordrade anbud eller under hand; hörande af dessa utvägar anlitas den, som antages leda till de

Angående
räkenska-
perna vid k.
flottans
station i
Stockholm.
(Forts.)

för krouan förmånligaste vilkor. Om dessa nu gällande bestämmelser har erfarenheten, såvidt jag vet, icke haft annat än godt att säga såväl i afseende på deras grund som deras tillämpning. Mot dem hafva icke heller, hvarken statsrevisorerna eller Stats-Utskottet haft något att invända. Men Utskottet har, på revisorernas tillskyndelse, föreslagit, att en skrifvelse måtte aflåtas till Kongl. Maj:t med anhållan "det Kongl. Maj:t täcktes meddela föreskrift derom, att vid upphandlingar af förnödenheter för Kongl. flottans station i Stockholm, hvilka ske på annat sätt än medelst auktion — således genom anbud och under hand — "vid verifikationerna till stationens räkenskaper skall fogas uppgift, huruvida flera anbud infordrats, äfvensom att i räkenskaperna skall vid utbetalningar, som grunda sig på upprättade leveranskontrakt, lemnas hänvisning, hvarest samma kontrakt kunna återfinnas".

Såsom skäl för sin framställning har Utskottet anfört — utom det att statsrevisorerna två gånger påyrkat en sådan åtgärd, hvilket skäl dock icke lärer kunna tillmätas någon öfvervägande vikt — att en sådan åtgärd skulle tjena till underlättande af revisionsarbetet och vara med god ordning öfverensstämmande.

Af de i Stats-Utskottet föreliggande förslag begagnade ordalagen framgår, att man vill det alla verifikationer, som gälla upphandling genom infordrade anbud eller under hand, skola vara försedda med uppgift, huruvida flera anbud blifvit infordrade; men hvarken statsrevisorerna eller Stats-Utskottet hafva ifrågasatt, att dessa uppgifter skola innehålla något omnämmande om anbudens beskaffenhet, vare sig i fråga om pris eller i annat hänseende. Hviiken upplysning som revisorerna kunna hemta af en naken uppgift, huruvida vid det eller det upphandlingstillfället flera anbud infordrats eller ej, det kan jag omöjligen fatta. Skulle t. ex. en af vederbörande varfschef vid verifikationerna fogad uppgift, att så eller så många anbud blifvit infordrade, kunna leda till något som helst underlättande af revisorernas arbete! Jag tror det ej.

Man föreställer sig, att dylika uppgifter skulle vara af så ringa antal. Men så är ingalunda förhållandet. De räkningar, hvarom här är fråga, äro icke få och det blefve ett ganska stort, ökadtt besvär för vederbörande tjenstemän att till dessa räkningar behöfva bifoga meränämnda uppgifter. Då således dessa uppgifter, utan att så vidt jag förstår medföra någon lättnad i revisionsgöromålen, endast öka tjenstemännens göromål, kan jag icke annat än uttala min tvekan om behöfligheten af hvad Utskottet här föreslagit, allra helst som det synes föga stå tillsammans med utidens sträfvan att minska onödigt skrifveri vid statens embetsverk.

Hvad vidare beträffar statsrevisorernas yrkande att äfven leveranskontrakten skola bifogas, med hänvisning till det ställe, der de äro att återfinna, så lärer väl här icke vara fråga om sjelfva originalkontrakten rörande sådana leveranser, som omfatta längre tid än ett och samma år, hvilka kontrakt naturligtvis tillhöra flera års räkenskaper. Eftersom af de begge originalkontrakten det ena skall finnas hos leverantören och det andra vid stationen, torde väl meningen vara

den, att en *afskrift* af kontraktet skall biläggas, samt att detta skall ske vid den första räkning som utbetalas. Ej heller en sådan åtgärd kan jag finna vara egnad till annat än att orsaka onödigt besvär. Ty icke må väl revisorerna hafva lättare att revidera, derföre att kontrakt-afskriften är bifogad räkenskaperna. Behöfva vid ett eller annat tillfälle revisorerna se de respektive kontraktshandlingarne, så veta de nog utväg att förskaffa sig dem. Då fråga är om att kontrollera en på grund af ett Kongl. bref gjord utbetalning, icke fordra väl revisorerna att en afskrift af det Kongl. brefvet skall vara ursprungligen bilagd. De skicka nog efter brefvet, der det finnes, eller låta taga afskrift af detsamma för tillfället. På samma sätt kunna de ju gå till väga i fråga om leveranskontrakten. Således anser jag tillräckliga skäl saknas äfven för denna af statsrevisorerna påyrkade och af Stats-Utskottet tillstyrkta åtgärd.

Särskildt ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att ifrågasvarande anordningar äro föreslagna att tillämpas endast vid flottans station i Stockholm. Nu är det emellertid så, att samma föreskrifter, som gälla för upphandling vid Stockholms station, äfven gälla vid Karlskrona station; och det förefaller mig derföre egendomligt att statsrevisorerna icke rigtat sina anmärkningar härutinnan äfven mot Karlskrona station.

Enligt mig meddelade, af härvarande Kongl. flottans räkenskapskontor lemnade upplysningar, hemtade ur Karlskrona stations i Kamrarrätten befintliga räkenskaper för det år revisionen omfattar, synes att, beträffande upphandlingar genom leveranskontrakt, "vederbörande kontrakt blifvit hvarje utbetalningsorder bilagdt, när sådant kunnat ske eller när leveransen blifvit på en gång verkställd, men då den skett i flera poster, först vid kontraktets slutliqviderande. Detta senare är sålunda förhållandet vid de månatliga utbetalningarne för leveranser af proviant till båtsmans- och skeppsgossekasernerna, sjukhuset och sjöfästningarne, för hvilka kontrakten bilagts först vid provianteringsårets slut, då de upphört att vidare gälla". — Således alldeles samma förfarande vid Karlskrona station som vid Stockholms station. — Och angående upphandlingar genom anbud, upplyses det vidare: "att verifikationen till utbetalningar för dylika upphandlingar i allmänhet blott består af en af vederbörande ingifven requisition eller begäran om upphandling af det behöfliga, hvarpå varfchefen tecknat sitt bifall; varande för öfrigt icke något anbud bifogadt, än mindre uppgifvet, huruvida flera sådana blifvit för tillfället infordrade. På detta sätt verifierade utbetalningsorder förekomma talrikt i räkenskapen, exempelvis under de 5 första dagarne af Juli månad 7 sådana för anskaffade klädbrickor, läs, riglar, fönsterbeslag, gängjern, linnetråd, fält- och gatsten m. m.;" hvaremot icke påträffats "något vid en dylik upphandling fogadt anbud". Kan detta förhållande hafva undgått revisorernas uppmärksamhet? Jag anser det vara omöjligt. Den omständigheten att revisorerna rigtat sin anmärkning blott och bart mot Stockholms station gifver mig verkligen anledning att tro, att de skäl, som revisorerna och Stats-Utskottet anført, icke äro af särdeles stor betydelse. Ty om det anses vara med god ordning öfverensstämmande och icke stö-

Angående räkenskaperna vid k. flottans station i Stockholm.
(Forts.)

Angående
räkenska-
perna vid k.
flottans
station i
Stockholm.
(Forts.)

rande för revisionsarbetet, att, beträffande upphandlingar för Karlskrona station, hvilka ske genom infordrade anbud eller under hand, vid räkenskaperna *icke* fogas uppgift, huruvida flera anbud infordrats, och icke heller lemnas hänvisning om, hvarest leveranskontraktet skall återfinnas, så torde detsamma gälla äfven i fråga om räkenskaperna för stationen i Stockholm.

Jag skall på de skäl, jag anført, yrka afslag å Utskottets hemställan.

Herr O. B. Olsson: Icke allenast sistlidne år, utan äfven år 1880 hafva Riksdagens revisorer vid granskningen af räkenskaperna för Kongl. flottans station i Stockholm anmärkt, dels att, der upphandlingar af förnödenheter för stationens behof egt rum på annat sätt än medelst auktion, upplysning icke funnes meddelad, huruvida anbud infordrats från flera leverantörer, och dels att, der kontrakt om leveranser blifvit upprättade, hänvisning icke vore lemnad, hvarest samma kontrakt skulle i räkenskaperna uppsökas. Vid varfschefens förklaring i anledning af 1880 års revisorers anmärkning lät Riksdagen sedermera bero, och detta har naturligtvis gifvit anledning till att stationen iakttagit enahanda förfarande under det år eller 1879, hvars räkenskaper senast församlade revisorer granskat. Jag hemställer då, huruvida det icke skulle vara lämpligt att i detta afseende meddela föreskrift. När mindre upphandlingar ske, pläga dessa, såsom Utskottet äfven anser riktigt, göras medelst infordrade anbud, hvilket synes af varfschefens förklaring, men varfschefen har icke funnit för godt att till revisorernas kännedom bilägga räkenskaperna någon underrättelse om de anbud, hvilka icke slutligen antagits. Det har icke, såsom den föregående ärade talaren nämnt, varit revisorernas mening, att dessa anbud skola bifogas räkenskaperna, utan blott att upplysning om dem meddelas, på det att revisorerna och Riksdagen må blifva i tillfälle att erfara, huruvida flottans styrelse funnit för godt att antaga det högre eller det lägre anbudet eller med andra ord det som varit för kronan fördelaktigast. Nu menar den ärade talaren att, om nämnda förfarande skulle iakttagas, sådant skulle medföra stort besvär icke allenast för stationen utan äfven för revisorerna. Utskottet har dock föreställt sig, att, när infordrade anbud inkommit och dessa prövas, protokoll deröfver föras, hvadan detta kunde biläggas räkenskaperna, hvilket skulle vara särdeles lätt och ganska upplysande. Af protokollet kunde man då se hvilka anbud inkommit och till hvad belopp samt hvilket eller hvilka anbud vederbörande antagit.

Beträffande revisorernas anmärkning att leveranskontrakt icke biläggas räkenskaperna, så att revisorerna kunna taga kännedom om deras beskaffenhet och se i hvilken ordning utbetalningarne skett, har den siste talaren erinrat, att dessa kontrakts biläggande icke skulle tjena till något och att det för öfrigt skulle vara svårt att bifoga dem räkenskaperna, då kontrakten gälla leveranser, som skola fullgöras i flera terminer eller till och med under skilda år, emedan kontrakten då icke skulle vara tillgängliga för nämnda ändamål. Vederbörande varfschef har gjort enahanda erinran och anmärkt att, så länge leverans-

kontraktet icke vore slutliqvideradt, leverantören skulle vara berättigad att hafva detsamma i sin ego. Men detta har för mig och Utskottet icke gällt något. Ty det är tydligt och klart, att vid leveranskontrakts upprättande de kontraherande parterna taga hvar sitt exemplar deraf, hvadan alltid ett måste finnas vid flottans station. Under sådana förhållanden borde det vara en lätt sak att, om man icke kan bifoga räkenskaperna originalkontrakten, vid desamma foga afskrifter deraf. I dessa afskrifter kunde man lätt införa anteckningar om de utbetalningar, som skett på kontrakten, och när då kontraktet bilägges den post, der första afbetalningen sker, samt derefter alla senare afbetalningar hänföras till den sida, der kontraktet finnes bilagd, så vore det en lätt sak för revisorerna att taga reda på kontraktet.

Revisorerna hafva äfven påpekat ett annat förhållande, som icke syns Utskottet vara så särdeles välbetänkt. Det kontrakt angående körslor vid stationen, som ännu finnes, är upprättadt år 1875, och detta kontrakt lärer, enligt varfchefens förklaring, fortfarande vara gällande. Nu säger han visserligen, att i anseende till det billiga pris, som kontraherades 1875, har kontraktet fått gälla under så många år, men det var dock, enligt min uppfattning, ganska svårt att redan år 1875 säga, att det då uppgjorda priset skulle allt framgent vara så billigt, att kontraktet komme att med fördel för statsverket gälla under flera år. Dessutom är det stäldt på en månads uppsägning, hvilket ger mig anledning tro, att priset icke måtte vara så särdeles billigt för staten, när den som gjort körslorna icke funnit sig föranlåten att uppsäga kontraktet. Följaktligen tror jag att körslorna kunna anses vara väl betalda.

Hvad revisorerna i nu omförmälda hänseende och i öfrigt här anmärkt, har Utskottet ansett vara så billigt, att Utskottet icke kunnat annat än tillstyrka bifall dertill; och då jag inom Utskottet varit af samma mening, föranleder mig detta att nu yrka, det Utskottets förslag i denna del må godkännas af Kammaren.

Herr Hörnfeldt: Jag begärde egentligen ordet för att besvara en anmärkning som talaren på stockholmsbänken, Friherre Stackelberg, gjorde mot Stats-Utskottet. Han uttryckte sin förvåning deröfver, att den föreskrift, som med anledning af statsrevisorernas framställning här blifvit af Stats-Utskottet tillstyrkt, skulle uteslutande gälla Stockholms station. Detta kommer sig emellertid helt enkelt deraf, att man vid Karlskrona station förfar just på det sätt revisorerna önskat och att i följd deraf desse ansett att vid Stockholms station borde härutinnan iakttagas samma förfarande som vid Karlskrona station. Utskottets hemställan afser således endast, att sättet för räkenskapernas förande skall i antydda hänseendet blifva lika vid båda stationerna; och det förefaller väl, som om det icke skulle vara så ofantligt besvärligt och svårt för Stockholms station att meddela de uppgifter, som nu ifrågasatts, då sådant kan ske vid Karlskrona station. Således anser jag att skrivelseförslaget är väl grundadt. Jag antager jemväl, att, om skrivelsen

Angående
räkenska-
perna vid k.
flottans
station i
Stockholm.
(Forts.)

*Angående
räkenskaper-
na vid k.
flottans sta-
tion i Stock-
holm.
(Forts.)*

icke afgår och Kongl. Maj:t således icke får anledning att utfärda en befallning till Stockholms station att i anmärkta afseende fara på samma sätt som hittills iakttagits vid Karlskrona station, så kommer vid förstnämnde station ingen förändring i formen för räkenskaperna att ega rum och följaktligen allt framgent att försvåras för revisorerna möjligheten att iakttaga, huruvida kronans rätt blifvit af stationen behörigen tillgodosedd vid kontraktens uppgörande.

På dessa skäl yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag, som jag anser vara särdeles välbetänkt.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter det Herr Talmannen gifvit propositioner enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§§ 3—6.

Biföllos.

§ 7.

*Angående
anmärkta
bristfällighe-
ter å Upsala
nya hospi-
talsbyggnad.*

Med anledning af anmärkta bristfälligheter å de nya hospitalsbyggnaderna i Upsala hade Utskottet gjort följande hemställan:

“att Riksdagen må i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela Öfverintendentsembetet föreskrifter, hvarigenom för framtiden vid byggnadsföretag för statens räkning tillräckligt verksam kontroll må öfver arbetet utöfvas.”

Vid förevarande § voro reservationer inom Utskottet anmälda dels af Herr *Sven Nilsson* och dels af Herr *Carl Anders Larsson*, hvilken sistnämnde för sin del framställt ett så lydande yrkande: “att Riksdagen i underdånig skrifvelse anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes anbefalla laga åtals anställande emot Öfverintendentsembetet eller den eller de bland embetsmännen inom samma styrelse, som synes hafva lagt i dagen största försummelsen vid ifrågavarande byggnadsarbete och dymedelst orsakat det allmänna en oerhörd förlust, i sammanhang hvarmed torde böra yrkas skadestånd för hvad staten bevisligen förlorat på berörda byggnadsföretag.”

Efter föredragning af Utskottets hemställan yttrade

Herr C. A. Larsson: För min del har jag ansett det föreliggande skrifvelseförslaget vara alldeles för lent i förhållande till sådana grofva försummelse, som Öfverintendentsembetet i denna fråga gjort sig skyldigt till, och därför har jag vid denna paragraf bifogat en reservation, der följande yrkande framställes:

“att Riksdagen i underdånig skrifvelse anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes anbefalla laga åtals anställande emot Öfverintendentsembetet eller den eller de bland embetsmännen inom samma styrelse, som synes

hafva lagt i dagen största försummelsen vid ifrågavarande byggnadsarbete och dymedelst orsakat det allmänna en oerhörd förlust, i sammanhang hvarmed torde böra yrkas skadestånd för hvad staten bevisligen förlorat på berörda byggnadsföretag“.

Jag anser, att, om man under sådana förhållanden, som här föreligga, icke skulle så handla, som nu är af mig föreslaget, utan nöja sig med den föga betydande åtgärd Stats-Utskottet tillstyrkt, skulle beslutet blifva utan någon slags praktisk påföljd, och hvad tjenar det då till att hafva revisorer eller Riksdag, som prötvar revisorerernas anmärkningar. Jag tillåter mig ock antaga, att de af herrarne, som behagat läsa igenom revisionsberättelsen och den motivering, som der förekommer, icke gerna kunna underlåta att instämma i den af mig afgifna reservation, till hvilken jag anhåller om Kammarens bifall.

*Angående
anmärkta
bristfällighe-
ter å Upsala
nya hospi-
talsbyggnad.
(Forts.)*

Herr O. B. Olsson: För min del kan jag icke biträda Herr C. A. Larssons reservation. Det är väl kanske för mycket, att redan nu vilja anställa åtal och fordra skadeersättning, innan man vet med säkerhet, huruvida någon skada är skedd. Det är visserligen en sanning att Öfverintendentsembetet förfarit något lättsinnigt vid dessa byggnaders uppförande, men ännu är dock icke faktiskt bevisadt, att någon skada derigenom uppstått och, innan detta blifvit konstateradt, bör väl icke Riksdagen fatta beslut att väcka anspråk på skadestånd.

Vill man härutinnan draga sina slutsatser af de besigtningar, som egt rum vid olika tider, kommer man deremot alls icke till de åsigt, som den siste talaren anför.

Vid den första besigtningen den 1 Juni 1881 uttalade besigtningmännen den åsigt, att de vid besigtningen af förevarande byggnader funnit de derå anmärkta bristerna, bestående i sättningar, icke vara af någon betänkelig eller vådlig beskaffenhet, utan hyste besigtningmännen den förhoppning att, sedan kälen gått ur marken, jordvåningen fullständigt uttorakat samt felen rättats, spåren af desamma skulle varda utplånade.

Vidare yttrade besigtningmännen vid anställd förnyad besigtning den 24 påföljande September, att, då det visat sig, "hurusom de sprickor, hvilka blifvit delvis igensatta för utrönande, huruvida sättningarne fortfore eller ej, alls icke eller knappt märkbart åter öppnat sig, hvidan, och då det vatten, som vid föregående besigtningstillfällen förefunnits i en af hospitalsafdelningarne, dämera, oaktadt långvarigt regn, blifvit derifrån aflägsnadt, besigtningmännen ansåge någon fara för byggnadernas fortfarande bestånd och soliditet icke förefinnas“.

Intendenten Helgo Zettervall, som den 14 Oktober samma år anställde besigtning å byggnaderna, yttrar uti sedermera afgifvet memorial, att, så vidt de i byggnadens murar befintliga sprickor uppstått derigenom, att vintern fått intränga i källrarne och genom deraf föranledd kälbildning i den våta, då ännu odränerade marken under grundvalarne, så ansåge han att, sedan grunden blifvit torrlagd, sprickorna igensatta och åtgärder för vinterkylans utestängande vidtagna, dessa sprickor icke borde kunna för framtiden komma att utöfva något menligt inflytande på byggnadens bestånd.

*Angående
anmärkta
bristfällighe-
ter å Upsala
nya hospita-
lbyggnad.
(Forts.)*

Slutligen hölls en besigtning den 20 sistlidne December och dervid uttalade besigtningmännen, att af de anmärkta bristerna numera, efter deras utan särskild kostnad för kronan verkställda afhjelpande, ej återstått andra spår än några i afvaktan å derfor tjenlig väderlek ännu ej igensatta sprickor i murarnes ytterkanter.

Efter alla å dessa byggningar verkställda besigtningar har slutömdömet sålunda blifvit, att fara för byggnadernas solidité och framtida bestånd ännu icke blifvit konstaterad, äfvensom att man icke trott att någon skada för kronan skulle uppkomma. Kan det då vara skäl att börja åtal och öppna rättegång med ersättningsanspråk, innan man säkert vet, om någon skada verkligen skett?

Detta är en framtidsfråga, som kan komma i sinom tid, men ännu torde det vara för tidigt att tala om något dylikt, och något beslut i sådant syfte bör alltså i min tanke icke nu åtminstone af Kammaren beslutas.

För min del får jag därför på nu angifna skäl yrka bifall till Stats-Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Sven Nilsson: Som Herrarne af betänkandet kunna finna, har jag reserverat mig mot Utskottets beslut, men jag hade sannolikt detta oaktadt icke begärt ordet, såvida jag icke nu velat lemna Kammaren den upplysningen, att orsaken till min skiljaktiga mening är, att jag velat instämma i det syfte, den förste värde talaren uttalat, men har ej kunnat gilla hans förslag.

Om förhållandena vore sådana som den föregående talaren yttrat, och man kunde obetingadt stödja sig vid de utlåtanden, som af de sista synemännen afgifvits, föreställer jag mig, att det rätta hade varit att afslå en sådan skrifvelse, som Utskottet här föreslagit. Men någon dylik obestridd tillit till resultatet af dessa besigtningar torde näppe- ligen kunna ifrågasättas, då de verkstälts af Ötverintendentsembetets egna tjänstemän.

Det framlades också i Utskottet ett förslag — såsom ett tillägg till Utskottets förslag — som var ganska nära att vinna majoritet, och det gick ut på, att Riksdagen skulle begära anställande af ny syn under nästa sommar af personer stående utom Öfverintendents- embetet. Detta anser jag äfven hade varit bästa sättet att få reda på, huruvida någon förlust verkligen kommer att uppstå för stats- verket, äfvensom hvem som varit orsaken till förlusten och kunde kännas skyldig ersätta densamma. Nu ställer sig emellertid frågan på ett helt annat sätt. Sedan Första Kammaren redan bifallit Ut- skottets förslag, tjenar det nemligen ingenting till att i denna Kam- mare söka få fram något annat beslut; det komme i allt fall icke att leda till något resultat. Emellertid är jag af den åsigten och jag vill lägga de nyvalda statsrevisorerna allvarligt på hjertat, att de icke släppa frågan ur sigte, utan genom ett nytt besök på stället under nästa revision göra sig öfvertygade om hur saken står. Min öfver- tygelse är nemligen den, att det icke förhåller sig så som af den sist hållna synen tyckes framgå, utan att tvärtom staten kommer att för bristfälligheternas afhjelpande i framtiden få vidkännas ganska dryga

kostnader. Af den först hållna synen framgick det också, att det var vid sjelfva grundläggningen som fel blifvit begånget. Inom Utskottet upplystes äfven af en ledamot, som tillika varit statsrevisor, att den arkitekt, som varit med vid revisorernes besök på stället, förklarar det vara alldeles nödvändigt att omlägga åtminstone en del af grunden. Hans uttalande går sålunda i alldeles motsatt riktning mot de senare synemännens, hvilka alla vid förrättningstillfället varit Öfverintendentsembetets egna tjänstemän utom en, som dock, enligt hvad som blifvit upplyst, haft åtskilliga uppdrag af detta embete, af beskaffenhet som gör, att han är mindre lämplig för en sådan förrättning. För min del tror jag dessa senare syner icke vara mycket att lita på, och att Riksdagen gjort bäst i att begära ny syn. Detta är nu, som sagdt, omöjligt, men då jag hoppas, att statsrevisorerna komma att egna frågan sin uppmärksamhet vid ett nytt besök på stället, så att man vid en kommande riksdag kan få upplyst, huru saken verkligen förhåller sig, och en framställning till regeringen då kan göras, som af förhållandena kan påkallas, och då, såsom saken nu står, ingenting kan uträttas med ett bifall till Herr C. A. Larssons förslag, lika litet som med något annat tillägg till Utskottets förslag, har jag intet annat yrkande att göra, än att Utskottets hemställan måtte bifallas.

*Angående
anmärkta
bristfälligheter
å Upsala
nya hospita-
latsbyggnad.
(Forts.)*

Herr C. A. Larsson: Med all respekt för de af Herr Ola Bosson Olsson åberopade besigtningar af ifrågavarande hospitalsbyggnad tror jag dock, att man kan sätta mera lit till revisorernes iakttagelser på stället. För öfrigt behöfver man icke veta mer, än att denna storartade och dyrbara byggnad är uppförd på en grund af endast två fots höjd i en sluttande sandbacke, emedan ensamt denna omständighet är ett fel, som ligger Öfverintendentsembetet till last. Deremot lär byggmästaren icke vara skulden dertill, emedan han noggrant iakttagit Öfverintendentsembetets föreskrifter. När man läser förhandlade uti det af Utskottet åberopade besigtningens utlåtandet: "att i centralhuset en trappa upp iakttagits i nordöstra hörnrummet genomgående sprickor i bröstvärnen under fönstren och i sydöstra rummen åtskilliga större sättningar i mellanväggarna, hvarigenom ett par dörrar blifvit sneda; att samma anledning till anmärkning förekommit i de under varande rummen i bottenvåningen, hvarjemte i souterrain-våningen anmärkts sättningar och sprickor i stora badrummets inre väggar, äfvensom i sidorummen; samt att utvändigt å samma hus på nordöstra sidan befunnits en större genomgående sättning från grunden upp till taklisten med flera utgrenade mindre sprickor, som, enligt besigtningens utlåtande, uppfattning, härrörde från något fel eller någon svaghet i sjelfva grundlägningsarbetet" — när man läser detta, säger jag, kan man då väl tro att detta hus, äfven om sprickorna blifva igensmetade med litet murbruk, skall kunna ega bestånd för framtiden, och är det icke mera troligt att det får lof att rifvas för att byggas upp på nytt? Inom Utskottet påyrkade jag, att Öfverintendentsembetet skulle åläggas att rifva ned byggnaden och åter uppbygga en ny duglig sådan, ty detta vore i min tanke det enda möjliga sätt att få någon nytta af de 600,000 kronor, som ifrågavarande byggnad kostat. Skulle väl någon kunna

*Angående
anmärktu
bristfällig-
heter å Up-
sala nya
hospitals-
byggnad.
(Forts.)*

föreställa sig att en byggnad, som, innan den är fullt färdig och inredd, visar sådana brister som denna, skall kunna stå för sekler? Nej, mine Herrar, så dum kan icke en bonde vara, att han skulle kunna låta inbilla sig något sådant. Vill man derföre hafva någon nytta af sina penningar, så måste man också gå praktiskt till väga och detta kan i förevarande fall endast ske derigenom, att man väcker åtal emot den skyldige; denne må nu blifva frikänd af den domstol, som kommer att handlägga saken, men man hade åtminstone gifvit en varning för dylika fauters begående i en framtid. Jag hoppas också att denna Kammare skall finna det vara med rättvisa förenligt att bifalla hvad jag i min reservation yrkat. Frågan om ersättningen kan man ju rekonventionsvis väcka sedan, och om man icke nu kan bestämma ersättningsbeloppets storlek, kan väl frågan härom lemnas öppen för framtiden.

Jag anhåller således fortfarande att Kammaren måtte afslå Utskottets alltför lena hemställan och bifalla min reservation.

Herr *Magnusson* instämde med Herr C. A. Larsson.

Herr Rydin: Jag vill endast fästa Kammarens uppmärksamhet på stadgandet i 39 § Riksdagsordningen, der det föreskrifves huru bör förfaras i frågor sådana som denna. Det visar sig då, att det är Stats-Utskottet, som har rätt till initiativ i fråga om anmälan, huruvida anledning förekommit att å någon tjänsteman i laglig ordning yrka ansvar, samt att sålunda, derest ej enskild motionär påkallat utredning af Utskottet angående redovisande embetsmäns förhållande i något angifvet hänseende, Kammaren ej kan grundlagsenligt på den punkt af utredning, hvarpå frågan befinner sig, omedelbart fatta något sådant beslut, som ifrågavarande § i Riksdagsordningen omförmäler. För min del tror jag sålunda, att det af Herr Carl Anders Larsson i sådant syfte framställda förslag icke kan blifva föremål för något Kammarens beslut. En utväg vore att återremittera frågan till Stats-Utskottet, men efter hvad Herr Sven Nilsson upplyst torde icke heller en sådan åtgärd tjena till någonting, utan får jag derföre yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr O. B. Olsson: Huruvida de personer, som på anmodan af Öfverintendentsembetet verkställt besigtningen af ifrågavarande hospitalsbyggnad, äro underlydande detta embete, det känner jag icke, men att de allesammans äro arkitekter och byggmästare, det synes af handlingarne i saken. Att dock åtminstone en af desse icke står under Öfverintendentsembetets kommando, lär dock vara uppenbart, nemligen Byggmästaren Thavenius här i Stockholm. I alla händelser äro dessa besigtningmän fackmän, och vid sådant förhållande torde det vara svårt att vederlägga hvad de yttrat i sitt utlåtande, åtminstone torde det så vara för dem, som icke begripa mera än jag i dylika frågor. Då härtill kommer att desse besigtningmän måste stå till svars för det utlåtande de afgifvit, så bör man väl ock kunna rätta sig efter detsamma. Dermed har jag dock icke velat säga, att frågan om er-

sättningsskyldigheten är en fråga, som icke i en framtid kan komma att åter upptagas, men nog anser jag att man kan dröja dermed, till dess det visat sig, om någon skada är skedd eller ej. Efter det utlåtande, som besigtningmännen afgifvit, synes det mig emellertid icke vara något att befara i detta hänseende, och i alla händelser samt utan att vilja ingå i bedömandet af huruvida det kan vara i öfverensstämmelse med Riksdagsordningens föreskrifter, att Riksdagen fattar ett sådant beslut, som reservanten föreslagit, tror jag att Kammaren icke bör fatta ett förhastadt beslut i frågan.

*Angående
anmärkta
bristfällig-
heter å Up-
sala nya
hospitals-
byggnad.
(Forts.)*

Herr Lasse Jönsson: Jag har begärt ordet med anledning af den siste talarens tvenne gånger upprepade yttrande, att här ingen skada skulle hafva skett och att man i detta afseende kunde lita på de sakkunnige mäns utlåtande, som yttrat sig i saken. Jag erkänner gerna, att jag icke är någon fackman i dylika frågor, men då jag var en af de revisorer, som på stället besigtigade den ifrågavarande byggnaden, torde mitt omdöme i saken likväl kunna tillmätas någon betydelse, och min uppfattning i saken är den, att högst betydliga brister vidlådde detta byggnadsarbete, i det att detsamma på flera ställen i betänklig grad satt sig, och en mängd sprickor funnos i murarne, bland hvilka en var af svårare beskaffenhet och sträckte sig inåt huset till trappan och dess sidomurar samt vidare upp genom de öfre våningarne, så det syntes nära nog lifsfarligt att gå in i huset. Och äfven om skadorna icke vore så betydliga, kan man väl dock icke påstå att ingen skada skett. Jag får därför för min del säga, att om det hade varit möjligt att vidtaga strängare åtgärder än Utskottet föreslagit, så skulle jag varit den förste att vara med derom, men då svårigheter häremot möta, skall jag inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr Talmannen gaf proposition, i enlighet med de meningar som förekommit, såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på antagande af det förslag Herr C. A. Larsson i sin reservation framställt; och förklarade Herr Talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd, i anledning hvaraf en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt under § 7 af Utlåtandet N:o 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren i förevarande hänseende beslutat i öfverensstämmelse med det förslag, som af Herr C. A. Larsson i hans vid paragrafen fogade reservation framstälts.

Omröstningen företogs och utföll med 80 Ja mot 70 Nej; hvadan Kammaren bifallit Utskottets hemställan.

§§ 8 och 9, äfvensom Utskottets slutliga yttrande.

Lades till handlingarne.

§ 7.

Angående
undersökning
rörande
Venerns
vattenstånd
m. m.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 20, i anledning af väckt motion angående undersökning i fråga om sjön Venerns vattenstånd m. m.

Uti nämnda motion, afgifven inom Första Kammaren af Herr *C. Hammarhjelm* (motionen N:o 4), var föreslaget, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdänig skrifvelse anhålla om anställande af fullständiga undersökningar om möjligheten och kostnaden af en reglering af sjön Venerns vattenstånd samt i sammanhang dermed en beräkning af den jordareal, som genom en sådan reglering skulle komma att vinnas, och för detta ändamål ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 10,000 kronor.

Utskottet hade hemställt, att ifrågavarande motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Enligt anteckning å Utlåtandet voro reservationer mot detsamma inom Utskottet afgifna

dels af Herr *L. M. Nordenfelt*, med hvilken Herrar *R. N. G. Montgomery-Cederhielm*, Grefve *C. Beck-Friis*, Grefve *S. Lagerberg*, Friherre *R. von Kræmer* och *C. E. Laurell* förenat sig och som för sin del yrkat, "att Riksdagen ville på det sätt bifalla Herr Hammarhjelm's motion, att 5,000 kronor anvisades såsom bidrag för ny undersökning och utredning angående reglering af sjön Venerns vattenstånd med vilkor, att de i öfrigt erforderliga kostnaderna bestredes af landsting, hushållningssällskap, kommuner eller enskilda personer;"

dels af Herr *J. Widén*.

Beträffande detta ärende anförde

Grefve Sparre: Herr Talman! Mine Herrar! Den fråga, som nu förekommer till afgörande, har under långvariga tider utgjort föremål för behandling. Sveriges tvenne största insjöar, Venern och Mälaren, hafva, till följd af egendomliga förhållanden, den natur, att de stundom öfversvamma, att der inträffa flöden på ett sätt, som för den kringliggande trakten är i högsta mån menligt. Jag ber till en början att med anledning af ett yttrande, som fälles här om dagen, då frågan om sjösänkningar eller vattenaftappningar behandlades, få anmärka, att det aldrig kan blifva fråga om någon sänkning af dessa sjöar, derföre att, hvad Mälaren beträffar, det är omöjligt, emedan den

ligger blott en fot högre än saltsjön, och hvad den andra, Venern, angår, enär vid densamma ligger en mängd stora industriella anläggningar, såväl vid dess utlopp vid Göta elf, som i synnerhet vid Trollhättan. Det gäller att afväga de intressen, som här å ömse sidor stå emot hvarandra. Vi tala dervid för närvarande endast om Venern. A ena sidan uppträda jordegarne — och herrarne kunna inse, att de föra talan för en ganska stor areal, eftersom de äro spridda rundt omkring en yta af vid pass 47 kvadratmil vid de omgivande stränderna — å ena sidan uppträda desse strandegare med yrkande om vidtagande af åtgärder till vattenflodens afledande från stränderna och återvinnande af 15—16,000 tunnland jord och sannolikt mera; å den andra sidan uppträda innehafvarne af der belägna vattenverk, samt egarne af hamnanläggningar och af Göta kanal med yrkande, att regleringen af vattenståndet icke må ske på ett sådant sätt, att vattnet afledes från Venern, så att kommunikationerna å densamma hindras eller vattenverken derstädes blifva i saknad af erforderlig vattenkraft. Båda dessa intressen stå temligen skarpt mot hvarandra. Och då jag för flera år sedan var ordförande i den komité, som handlade denna fråga — Kongl. Maj:t hade nemligen anvisat ett anslag till en undersökning för reglering af sjön Venerns vattenstånd — så har jag också varit i temligen godt tillfälle att sätta mig in i frågan och att inse så väl vigten af en sådan reglering som ock att densamma må kunna försiggå på ett sätt, som på samma gång tillgodosåge både den ena och den andra partens intressen. Jag instämmer således uti de ord, Stats-Utskottet använt i sitt utlåtande N:o 17, angående sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag, att statens mellankomst här om någonsin är af behofvet påkallad. Jag tror, att dessa ord just i dessa frågor hafva en särdeles stor tillämpning.

Stats-Utskottet har sagt, att så stora enskilda intressen här förefinnas, att de utan svårighet skulle kunna åstadkomma den utredning af frågan, som är behöflig. Ja, mine Herrar, det kan visserligen ske. Men denna utredning och de förslag, som på grund deraf uppgöras, kunna de, om de framställas af den ena parten, vinna den tillförsigt och det förtroende, att någon åtgärd på dem kan byggas? Eller är det icke i det afseendet af vikt, att regeringen utnämuer personer, som kunna anses för det första alldeles opartiska och för det andra vara af den beskaffenhet, att man till deras omdöme kan sätta förtroende vid utredning af och upplysningar i en sådan sak? Jag tror det. Och hafva vi ej dessutom i det Utskottets betänkande N:o 17, som jag nyss citerade och i enlighet med hvilket Kammaren beslutit att årligen utdela 80,000 kronor såsom anslag och 100,000 kronor, tror jag — jag mins ej preciet summan — såsom lån till sjösänkningar, ådagalagt att Riksdagen erkänner, att man ej bör lemna dessa sjösänkingsfrågor alldeles i parternas egen hand, utan att statens mellankomst här om någonsin är påkallad. Det är sanning, att här för många år sedan en utredning är gjord, men förhållandena hafva väsentligen ändrat sig sedan dess. Jernvägarne, som nu omkringgå Venerns stränder på alla sidor, hafva så mäktigt bidragit till

Angående undersökning rörande Venerns vattenstånd m. m.
(Forts.)

Angående
undersökning
rörande Ve-
nerns vatten-
stånd m. m.
(Forts.)

landkommunikationernas utveckling, att sjökommunikationen numera ej har den stora betydelse den förr egt. På sätt motionären nämnt, har också erfarenheten och praktiken i fråga om allmänna arbeten gjort, att man med vida större lätthet än förut kan utföra sådana och att det kostnadsförslag, som då uppgjordes, numera i väsentlig mån torde kunna modifieras. För att likväl i detta afseende få den utredning, på hvilken såväl landsting och hushållningssällskap som enskilda kommuner kunna lita och för hvilken de med förtroende kunna offra penningar — och jag är öfvertygad att i så fall hvarken landsting eller kommuner skola vägra sitt understöd — är det, efter min öfvertygelse, nödvändigt, att staten mellankommande framträder, och att sålunda regeringen tillsätter personer, vid hvilkas omdöme och utlåtande man i detta fall kan fästa fullt förtroende.

Kommer så dertill, att det intresse, som här är i fråga, gäller icke mindre än fyra provinser, nemligen Vestergötland, Dalsland, Vermland och en del af Nerike, måste det väl anses tillräckligt betydande. Och detta är ändock blott ena sidan af saken, nemligen jordegareintesset; å andra sidan hafva vi de stora verken vid Göta elf. Begge intressena måste tillgodoses, och ingen åtgärd vidtagas i den ena sidans intresse, som kan skada den andras. Frågan är alltså i sig själf så stor, att den förtjenar ett allvarligt begrundande, och det är ur denna synpunkt jag för min del anhåller om bifall till Herr Nordenfelts reservation, eller "att Riksdagen ville på det sätt bifalla Herr Hammarhjelm's motion, att 5,000 kronor anvisas såsom bidrag för ny undersökning och utredning angående reglering af sjön Venerns vattenstånd med vilkor att de i öfrigt erforderliga kostnaderna bestridas af landsting, hushållningssällskap, kommuner eller enskilda personer".

Den summa, som här blifvit ifrågasatt, är ju ringa i jemförelse med den stora vigten af att få ett yttrande af kompetenta personer, vid hvilkas utlåtande man kunde med förtroende fästa sig, och jag hoppas också, att Kammaren icke skall afslå en så billig begäran.

Herrar *J. Sandvall* och *Lars Anderson* instämde med Grefve Sparre.

Herr A. Svenson i Bossgården: Det förvånar mig, att Utskottet i en så viktig fråga som denna icke velat göra någonting alls. För min del känner jag förhållandena vid en stor del af Venerns stränder och vet, af hvilken ofantlig vikt det kunde vara att få regleradt Venerns vattenstånd. Vore det fråga om Venerns sänkning, vore det en annan sak, men här är endast fråga om möjligheten att reglera vattenståndet. Af den utredning, som redan skett, synes att det är en areal af öfver 16,000 tunnland jord, och detta den bästa jord i orten, som ligger vattendränkt af Venern. En så liten uppoffring, som här är i fråga, försäkrar jag att staten skulle mångdubbelt vinna igen blott på sina egna egendomar, om vattenståndet i Venern reglerades. Staten eger i mitt granskning två större kungsgårdar, Leckö och Marieholm, och om vattenståndet i Venern reglerades, skulle arrendet för

dessa båda egendomar blifva en tredjedel högre. Dessutom finnes i mitt granskap ett boställe, hvarför nu knappast något arrende kan betalas, derföre att Vernern vissa år öfversvämmar egorna och förstör grödan, medan deremot, då vattenståndet är lågt, skörden är betydlig. Och sådant är förhållandet utefter hela stranden.

Jag instämmer fullkomligt med Grefve Sparre deruti, att en utredning af frågan är utaf största vigt, samt anhåller, lika med honom, om bifall till Herr Nordenfelts reservation. Jag tviflar icke på, att landsting och kommuner mycket villigt skola lemna bidrag, men i en fråga, som berör en så vidsträckt omkrets, kan man tänka sig, att det icke skall vara så lätt att få till stånd en förening mellan så många olika delegare i flera särskilda län.

Jag yrkar alltså bifall till Herr Nordenfelts reservation.

Herr Liss Olof Larsson: Jag torde knappast behöfva annat än åberopa Utskottets motivering för att yrka bifall till det slut, hvartill Utskottet kommit. Utskottet har nemligen icke yttrat sig om företagens gynsamhet eller ens om möjligheten af dess utförande i enlighet med motionärens förslag och ej heller jag vill nu göra detta; men jag hemställer till Kammaren, hvart det skulle leda, om man skulle besvära regeringen med skrivelser i frågor som den föreliggande. Den ene motionären kan hafva en fundering, den andre en annan, om icke genom reglering af det eller det förhållandet kunde vinnas något för hans jord. Han behöfver då icke ens framlägga några skäl härför, utan endast väcka motion, att Riksdagen ville skriva till Kongl. Maj:t: "var god och undersök detta förhållande och om en reglering bör ske". Så ungefär synes förhållandet vara med denna motion, deruti begäres en fullständig undersökning, först och främst om *möjligheten* att utföra arbetet och sedan om *kostnaderna* derför, samt slutligen en beräkning, huru mycket deraf skulle vinnas och hvilka deraf komme att draga fördel. Man borde väl dock hafva rätt att vänta så mycket af dem, som vilja börja ett företag och vilja draga nytta deraf, att de framlade den utredning, som erfordrades, för att Riksdagen skulle kunna bedöma sakens gagnelighet. För min del tror jag åtminstone, att det skulle vara att ställa alltför höga fordringar på Kongl. Maj:t, om Riksdagen, innan den vet något om sakens gagn och innan några bevis härför blifvit förebragta, skulle hos Kongl. Maj:t begära undersökningars anställande hit och dit i ett visst fall. Är saken så fördelaktig och frågan så stor, som motionären och flere andra uppgifvit — och man måste väl sätta tro till deras egna uppgifter i detta fall — då synes det mig som vore det en snåsak för dem, som äro af saken intresserade, att åstadkomma den lilla summa, som här blifvit ifrågasatt. Ty summans storlek är visserligen icke afskräckande, men för principens skull är jag ytterst rädd för att bifalla ett sådant förslag, som det motionären framställt, äfven med den af Herr Nordenfelt påyrkade modifikation. Jag skall derföre för min del helt enkelt yrka bifall till Utskottets betänkande i oförändradt skick.

Angående undersökning rörande Vernerns vattenstånd m. m.
(Forts.)

Angående
undersökning
rörande Ve-
nerns vatten-
stånd m. m.
(Forts.)

Herr A. Johansson: Jag skall endast be att få förena mig med Herr Grefve Sparre i hans yrkande om afslag å Utskottets hemställan och bifall till Herr Nordenfelts reservation.

Grefve Sparre: Herr Talman! Mine Herrar! Jag ber att med anledning af den ärade dalarepresentantens yttrande få anmärka, att, om det vidare skulle inträffa något fall, då strandegarne vid Sveriges två största sjöar skulle begära en så beskaffad undersökning, som nu ifrågavarande, då har han rätt. Men så fullkomligt rätt jag i allmänhet gifver honom deri, att det ej kan vara lämpligt att bekosta undersökningar för hvar och en, som kan hitta på att han skall kunna vinna litet jord genom en sjösänkning eller reglering, så olika ställa sig dock förhållandena, när det är fråga om en sak, som rör in-vånarne i fyra af rikets provinser och ett ämne, som under århundraden varit på tapeten. Ty då jag satt såsom ledamot i den komité, jag förut nämnt, kom jag underfund med, att det redan långt tillbaka på 1700-talet varit tal om denna reglering: att en Öfverstlöjtnant Hagström på 1820-talet anmodades att derom anställa undersökningar; samt att frågan sedermera på 1850-talet å nyo upptogs; och det var då jag, efter min utnämning till landshöfding i Elfsborgs län, kom in i denna komité. Detta är således en fråga, som under århundraden sysselsatt statsmakterna och åt hvilken regeringen flerfaldiga gånger egnat sin uppmärksamhet. Orsaken hvarföre jag nu säskildt bedt att få yttra mig i denna sak är dels den att jag såsom ledamot i den nämnda komitén eger kännedom om densamma och dels att jag såsom representant för Elfsborgs län och de mångfaldiga industriella anläggningar, som ligga vid Göta elf, är lika intresserad att tillgodose dessa senares intressen som strandegarnes. Frågan är så vigtig — den gäller att afväga å ena sidan dessa stora landsorters behof, och å andra sidan alla dessa vid Göta elf liggande verks och inrättningsars intressen — att den väl tål vid en grundlig undersökning. Och jag ber att ännu en gång få fästa uppmärksamheten derpå, att strandegarne visserligen icke äro ur stånd att sjelfva anskaffa den erforderliga summan, 5,000 kronor, men de hafva vändt sig till regeringen, emedan det endast derigenom kan blifva möjligt att få en undersökning, som kan vinna förtroende och som kan anses gällande äfven mot vattenverksegarne intresse. Ty så fort ett förslag blifvit framställt af enskilda strandegare, hafva vattenverksegarne alltid svarat: "nej, det skadar våra intressen". Man begär således en undersökning af oveldiga personer, och för sådant ändamål vänder man sig till regeringen. Det är icke exempellöst att så skett förr. Då för någon tid sedan en liknande fråga debatterades i Första Kammaren, yttrades sålunda af en ledamot från Nerike, att staten redan förut beviljat medel för undersökning rörande regleringen af sjöarne Hjelmarens och Qvismarens vattenstånd. Jag kan icke bekräfta att staten beviljat detta anslag, ty det vet jag icke, men så har åtminstone blifvit yttrad vid nämnda tillfälle i Medkammaren, och Hjelmaren samt Qvismaren äro dock sjöar af mindre omfång än det stora vatten, som nu åsyftas.

För min del är jag öfvertygad om, att det aldrig skall lyckas bringa denna fråga till lösning, så vida icke regeringen tager den om hand. Ty strandegarne och vattenverksegarne hafva sina olika intressen. Å ena sidan frukta strandegarne att deras jord skall förstöras af öfversvämningar, och å andra sidan äro vattenverksegarne lika rädda för att strandegarne skola vidtaga åtgärder, hvarigenom vattnet afledes. Jag vet att vattenverksegarne voro synnerligen rädda, då det för någon tid sedan var fråga om att göra en ny aftappning.

Jag tror sålunda, att det vore en klok och af försigtigheten påbjuden, åtgärd om Riksdagen nu bifölle det af reservanten framställda förslaget.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Representanten från Venersborg och höfdingen öfver Elfsborgs län har, såsom af nästföljande betänkande synes, särskildt intresserat sig för Malarens sänkning, men jag hade visserligen väntat, att han jemväl skulle intressera sig för en sänkning af sjön Venern.

Han medgaf, att Herr Liss Olof Larsson hade rätt deri, att staten i allmänhet icke borde bekosta undersökningar af denna beskaffenhet, utan att de enskilde, som hade fördel deraf, sjelfva borde göra det; men här vid lag, sade han, egde ett annat förhållande rum, och i sitt första anförande yttrade han, att statens mellankomst här om någonsin vore påkallad. Till stöd härför åberopade han ett yttrande i Stats-Utskottets betänkande N:o 17. Jag skall be att i största korthet få undersöka, huruvida statens mellankomst är mer behöflig i detta fall än eljest. Det är redan af en föregående talare påpekadt, hvad det i sjelfva verket är som man begär af staten. Man begär icke allenast en utredning angående möjligheten af en reglering af Venerns vattenstånd, utan äfven ett kostnadsförslag häröfver. Staten skall vidare beräkna, huru stor jordareal de i företaget intresserade kunna vinna. Detta synes mig vara att gå något för långt. På hvad sätt motiverar man nu sin begäran? Jo, man anför, att jordens värde så betydligt ökats derigenom att Venern på alla sidor omgifvits af jernvägar. Detta synes mig snarare vara ett skäl för staten att *icke* inskrida. Har jordens värde ökats, så har också jordegarnes förmåga att sjelfva taga denna sak om hand ökats.

Vidare vill jag erinra derom, att denna fråga redan tvenne gånger varit föremål för ingripande från statens sida, hvilket också framgår af Utskottets betänkande. Detta skedde första gången år 1823 och andra gången på 1850-talet, då Öfverste Ericson afgaf ett af kostnadsförslag åtföljdt utlåtande. Men oakadt de utredningar, som sålunda redan blifvit verkställda, hafva jordegarne icke gjort något vid saken. Det synes mig derföre icke vara skäl att för tredje gången påkalla statens mellankomst. Jag skall be att få meddela några uppgifter, hämtade ur Öfverste Ericsons utlåtande, hvilka visa att det vore ganska vanskligt för staten att i detta fall inskrida. Först redogöres för den areal af Venerns stränder, som vore af vatten skadad. Denna areal skulle enligt landtmätarens beräkningar utgöra:

Angående
undersökning
rörande Ve-
nerns vatten-
stånd m. m.

(Forts.)

I Vermland	5,098 tunnland
I Elfsborgs län	2,838 ”
I Skaraborgs län	7,333 ”

eller tillsammans 15,269 tunnland

hvilken jord Öfverste Ericson, att döma af klassificeringen, ansåg vara till hälften af bättre och till hälften af sämre beskaffenhet. Men Öfverste Ericson säger: Det är en lycka att Öfverdirektör Hagströms förslag ej kommit till verkställighet, ty då skulle kanaler, slussar och vattenverk i Göta elf och en del egor derintill ofelbart blifvit öde- lagda.“

Öfverste Ericson genomgår derefter fyra förut särskildt fram- ställda förslag. Tvenne af dessa, det ena genom Boteredssjön till Uddevalla och det andra genom Gustaf Adolfs socken till Åkerström, förkastas af honom såsom alldeles oantagliga. Det tredje, säger han, synes vid ett flygtigt betraktande fördelaktigare, men det skulle mellan Hunne- och Halleberg gå öfver en bergshöjd af mer än 70 fot öfver Venern och kosta minst fem millioner riksdaler.

Det fjerde förslaget, från sjön Vettern genom Flo mader till Göta elf, fordrar en gräfning af två mil. “Om detta i öfrigt vore möjligt,” säger Öfverste Ericson, “så skulle den vattenmassa, som för Venerns reglering måste ledas dit, alldeles förstöra de vägar, broar, vattenverk och fabriker, som ligga i dalgången eller vattendraget ned mot Göta elf, och med det fall af mer än 136 fots höjd, som uppkom- mer på denna sträcka, lösrycka alla utmed vattendragets stränder be- lägua jordhöjder samt nedföra dem i Göta elf, hvarigenom uppgrund- ning i elfvens segelled ofelbart skulle uppkomma.“ Dessutom, menar Öfverste Ericson, blefve hastigheten så våldsamt på en half mils längd, der båda grenarne sammanträffat, att all seglation blefve omöjlig. Han anser alltså allt detta omöjligt, och det återstod således endast sjöns nuvarande utlopp, Göta elf. Härom yttrar Öfverste Ericson efter sorg- fälliga undersökningar, att någon annan rimlig väg än denna ej finnes; att en reglering af sjön Venern kan ske utan men för seglationen — i Venern förmodar jag — samt att *om Göta elf skall bibehållas så- som segelled*, kan Venerns stigning vid ymnigare tillfälle ej hindras, — så vidt jag förstått detta rätt. Häraf synes mig otvetydigt framgå, att det måste vara ganska vanskligt för staten att här inskrida. Öf- verste Ericson uppgjorde också en kostnadsberäkning öfver denna väg, slutande på en summa af 1,686,862 rdr rmt., men han tillägger att deri ingår den kostnad, som beräknats uppkomma derigenom, att 600 tunnland jord skulle blifva öfversvämmade af Göta elf och behöfva exproprieras.

Jag, som har ett stort förtroende till ett utlåtande af denne af alla högt aktade och kände man, hyser för min del till följd af detta utlåtande stora betänkligheter för att tillstyrka, att staten skall blanda sig i detta företag.

Hvad seglationen på Venern beträffar, hafva härom hörts olika meningar. Motionären säger, att den aftagit, så att detta intresse nu mera ej är af samma betydelse som förut; andra åter påstå, efter

hvad jag hört, att seglationen ej aftagit, så att det kan hända, att man från det hållet vid en reglering af vattenståndet i Venern kommer med ersättningsanspråk efteråt. När härtill slutligen kommer, att de stora enskilda intressen, som äro beroende af denna frågas lösning, väl böra kunna samla i hop 5,000 kronor till en undersökning af förhållandena, torde detta vara ett fullt tillräckligt skäl för Utskottets afstyrkande af motionen, hvartill jag anhåller om Kammarens bifall.

Angående undersökning rörande Vernerns vattenstånd m. m.
(Forts.)

Herr Helander: Ett par föregående talare hafva lagt en viss vikt på, att här icke är i fråga en vanlig sjösänkning, utan blott en reglering af Vernerns vattenstånd. Jag skall icke fästa mig vid den benämning man ger saken, utan hålla mig till motionen och den omständigheten, att det i alla fall är meningen att sänka sjöns yta, och att således här är fråga om en verklig sjösänkning. Det är sant, att understöd af statsmedel förut lemnats för sådana ändamål, men jag anser att frågan om dylikt understöd numera kommit i en helt annan ställning efter antagande af den nya så kallade dikningslagen. Denna lag stadgar såsom bekant, att de, som vilja söka genomdrifva en sjösänkning, skola innehafva minst hälften af all den jord, som genom företaget kan tillvinnas eller vinna förbättring. De skola således visa detta för att hafva vitsord. Beskaffenheten af stadgandet om vitsord är sådant, att, efter mitt omdöme och den erfarenhet jag har, hvarje större sjösänkingsföretag, åtminstone der det är fråga om 100—1,000-tals delegare, icke kan komma till utförande i vårt land, så länge ifrågavarande lag är oförändrad, och detta förnämligast till följd af de stora förarbeten och de kostnader, som äro dermed förenade. Jag skall be att få anföra ett exempel från Hjelmarens sänkning. Der var, såsom bekant, fråga om förbättringen af en areal af omkring 30,000 tunnland, fördelade på 1,500 intressenter. Ingen kan väl föreställa sig, att om den nya lagen varit gällande vid den tidpunkt, när beslut om nämnda sjösänkning skulle fattas, denna sänkning då kunnat komma till stånd. Ty det är icke troligt, att så många skulle kunnat förena sig om företaget, att de tillsammans egt hälften af all den jord, som kunde tillvinnas och förbättras. Ensamt kostnaden för förberedande undersökningar rörande Hjelmare-sänkningen skulle, efter hvad jag tror, gå till 100,000 kronor, och dermed skulle man endast kommit till det resultat, att man finge veta, *hurvida* man egde vitsord att verkställa sänkning eller icke, och enligt min mening komma till visshet om att man *icke* egde sådant vitsord. Nu är det väl icke billigt eller rimligt, att *staten* skulle vidkännas uppoffringar allenast för att komma till ett sådant resultat, att en sänkning i verkligheten icke finge ske. Det vore ju en uppoffring utan något ändamål. Mig synes det derföre vara nödvändigt, att de, som hädanefter vilja verkställa sjösänkningar och påkalla statens mellankomst, åtminstone böra visa, att de hafva rätt till företagets utförande, d. v. s. hafva vitsord, och först derefter, om de ej förmå bekosta hela företaget, ingå till Riksdagen och begära ett direkt anslag eller understöd genom län, såsom skedde till exempel vid Hjelmarens sänkning.

Angående
undersökning
rörande Ve-
nerns vatten-
stånd m. m.
(Forts.)

Jag är öfvertygad att förståndigt verkställda sjösänkningar i hög grad bidraga till landets välstånd, och jag ställer mig därför ogerna mot motionären och de talare, som förorda ifrågavarande anslag, men jag kan icke annat än rätta mig efter de förhållanden, som nu råda, och i enlighet med dem kan jag icke vara m^ld om att tillstyrka anslaget. Jag kommer således, ehuru icke på samma skäl som Stats-Utskottet, dock till samma resultat, eller att man icke bör bevilja förevarande anslag.

Grefve Sparre: Det var i sanning en⁹¹ högst bedröflig upplysning, den siste talaren lemnade. Vi hade trott, att den så kallade vattenlagen skulle lända till gagn och nytta, men efter hvad vi nu hört, finna vi att enligt denna författning det blir omöjligt att genomdrifva ett sjösänkingsföretag. Jag för min del har dock icke läst denna författning på sådant sätt. Den ärade talaren är måhända slugare än jag, men jag har icke kunnat begripa författningen så, att icke flera menniskor skulle på grund af gemensamma intressen kunna förena sig om ett gemensamt företag. Detta²⁴ kan jag icke medgifva. Hafva de gemensamma intressen, nog kunna²⁴ de då förena sig! Men deremot vill jag erkänna och jag har också redan förut erkänt, att i den sak, som nu är i fråga, stora intressen²⁴ stå emot hvarannan, å ena sidan strandegarnes och å den andra vattenverksegarnes. Herr Ola Andersson har talat om svårigheter. Jag började med att medgifva, att svårigheterna voro stora, och just därför att svårigheterna, som Herr Helander sade, för intressenterne att förena sig, äro så stora som de äro, såvida icke ett förslag till arbetet framlägges, som kan ingifva förtroende, har jag icke ansett det vara olämpligt, att staten medverkade till frågans lösning så till¹⁶ vida, att den skulle bidra till upprättande af ett förslag till arbetets utförande, vid hvilket man med förtroende skulle kunna fästa sig. Ty derpå beror alltsammans.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid; jag vill endast säga, att så många gånger har Riksdagen¹⁶ på ett eller annat sätt lemnat hjälp åt behöfvande, och så stora anslag hafva äfven vid denna riksdag beviljats, t. ex. just i sista plenum, till sjösänkingsföretag, — och det utan återbetalningsskyldighet — att det lilla belopp, som här är i fråga, bör så mycket hellre kunna bifallas, som, på sätt en ärad talare påpekade, staten sjelf har stora possessioner, hvilka lida af Venerns öfversvämningar. Staten synes mig sålunda böra bidraga till den här ifrågasatta undersökningen. Naturligtvis skulle intressenterne äfven tillsläppa medel dertill.

Herr Helander: Jag nämnde, förra gången jag hade ordet, att enligt mitt omdöme nu mera icke vidare kunde ifrågakomma någon sänkning af mycket stora sjöar, der det finnes hundrade till tusentals intressenter. Jag motsatte mig också vid 1879 års riksdag lydelsen af den då antagna så kallade dikningslagens § 13, som innehåller vilkoret för vitsord att sänka sjö, ehuru min åsigt, såsom herrarne nog veta, icke vann bifall.

För öfrigt betviflar jag ingalunda, att den siste ärade talaren är mycket slugare än jag, kanske till och med i en sådan sak som den nu föreliggande, men detta bör väl icke hindra att hvar och en får följa sitt förstånd så godt han kan.

Angående undersökning rörande Venerns vattenstånd m. m. (Forts).

Herr Gumælius: Då så många sjösänkingsfrågor här kommit på tal och äfven Hjeltnare-sänkningen nu inblandats af talaren på elfsborgsbänken, vill jag nämna, att jag sökt återkalla i mitt minne striderna i denna Kammarare om just denna Hjelmare-sänkning. Jag har nu icke haft tid att se efter i protokollen från den tiden, och det är därför möjligt att jag gör mig skyldig till något minnesfel, men jag tror mig ihågkomma, att det då af samme talare på elfsborgsbänken upplystes, att af sjutton sjösänkingsföretag, som kommit till stånd inom Elfsborgs län, icke mera än ett eller två hade lyckats, de öfriga hade alla misslyckats. Nu är förhållandet, att Venern stöter till Elfsborgs län, och då man der har en så dålig erfarenhet om sjösänkingsföretagen, hemställer jag huruvida man på förhand kan antaga, att Venerns sänkning är förenad med så mycket mindre svårigheter än sjösänkningar i allmänhet inom nämnda län, att vi kunde våga oss in på nu ifrågavarande sjösänkning, sedan den ärade talaren förut framlagt sin erfarenhet om dylika företag inom Elfsborgs län. För mig är detta en ytterligare anledning att förorda bifall till Utskottets förslag.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Såsom svar på Herr Helanders anförande yttrade Grefve Sparre, att han aldrig hört att det vore omöjligt för intressentene i ett sjösänkingsföretag att kunna förena sig om detsamma; och jag tycker detta var så bra sagdt, att jag nu velat åberopa det såsom ett ytterligare skäl för bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner i öfverensstämmelse med de yrkanden, som blifvit gjorda; hvarefter Kammararen biföll Utskottets hemställan.

§ 8.

Herr *Ola Andersson* i Burlöf anmälde en motion, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring eller förklaring uti Kongl. kungörelsen den 11 September 1877 rörande fortsättningskolor.

Denna motion, som erhöi ordningsnummern 117, bordlades.

Kammararens ledamöter åtskildes klockan $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.